

DOXA

ZPRAVODAJ
KATOLICKÉ TEOLOGICKÉ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

ROČNÍK 2, ČÍSLO 1, 2015–2016

Boží
milosrdenství

Obsah

EDITORIAL

Vojtěch Novotný / 1

FOCUS: BOŽÍ MILOSRDENSTVÍ

Stanislav Sousedík: *O Božím milosrdenství filosoficky* / 2

Josef Hřebík – Vojtěch Novotný: *Boží milosrdenství podle Písma* / 4

Benedikt Mohelník – Radek Tichý: *Svatosti, viditelnost Božího milosrdenství* / 6

Antonín Ignác Hrdina – Eva Vybíralová: *Kanonické právo a milosrdenství* / 8

Mlada Mikulicová – Josef Bartoň: *Korán, vyznavači islámu a Boží milosrdenství* / 10

ZA HRANICE

Tomáš Petráček: *Yale* / 12

AKADEMICKÝ ŽIVOT: DOKTORSKÉ STUDIUM

O doktorském studiu / 13

Jaroslav Mrňa – Vojtěch Novotný: *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin* / 14

Pavel Koronthály – David Vopřada: *Tertuliánova nauka o manželství* / 16

VZPOMÍNÁME

Jan Böhm – Kamil Vrzal – P. František: *Karel Kožel (16. 7. 1927 – 10. 9. 2009)* / 17

MINULOST A PŘÍTOMNOST

Zdenka Hledíková: *„Školní“ příprava ke kněžství před činností teologické fakulty* / 18

ABSOLVENT

Klára Domská – Šárka Lukešová: *Boží milosrdenství je ke všem stejně marnotratné* / 20

Václav Ventura: *Jan Evangelista Urban* / 23

INFORMACE / 25

PUBLIKACE

David Vopřada: *AUC Theologica* / 26

Marie Zimmermannová: *Cesty katecheze* / 27

NADAČNÍ FOND ARNOŠTA Z PARDUBIC

Josef Fiřt: *Jde o naplnění promočního slibu a prohloubení fakultní pospolitosti* / 28

Seznam dárců / 28

Václav Talír: *Dopis čtenářům* / 28

Pavel Svoboda: *O cestě do Evropského parlamentu* / 29

Doxa: zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Číslo a datum vydání: 2015–2016, roč. 2, č. 1, leden 2016

Vydavatel: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Redakce: prof. Vojtěch Novotný, Th.D. (vedoucí redaktor); doc. PhDr. Josef Bartoň, Th.D.;

PhDr. Milan Pech, Ph.D.; PhDr. Radek Tichý, Ph.D., S.L.D.; David Vopřada, Dr.

Redakční kruh: ThLic. Marie Benáková; Renáta Molová; Mgr. et Mgr. Lenka Makovcová Demartini;

Mgr. Alice Bartůšková; Lic. iur. can. Eva Vybíralová

Adresa: Doxa, Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6, doxa@ktf.cuni.cz; Periodicita: 2x ročně

Grafická úprava: Marie Benáková podle grafické šablony Otakara Karlase

Tisk: Tiskárna Kleinwächter, Čajkovského 1511, 73801 Frydek-Místek

Distribuce: KTF UK; Cena: zdarma

Registrace: MK ČR E 21835; ISSN 2336-5706

Za text jednotlivých článků odpovídají autoři a jejich pohled nemusí vyjadřovat stanovisko KTF UK. Redakce si vyhrazuje právo dodané rukopisy krátit.

© Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

uplynul takřka rok od okamžiku, kdy spatřil světlo světa zpravodaj Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy nesoucí název *Doxa*, jehož nejuvlastnějším cílem je rozvoj pospolitosti mezi akademickou obcí, absolventy, přáteli, lidmi dobré vůle.

Dnes k vám přistupujeme s číslem, na jehož obálce je vyobrazen Samaritán v okamžiku, kdy se posadil na mezka s „polomrtvým“, ale již ošetřeným mužem v náručí, aby jej zavezl tam, kde by se o něj mohli lépe a soustavněji postarat (Lk 10,30–37). Bez velké okázalosti prokázal milosrdenství tomu, kdo je potřeboval. Byl totiž ochoten se přiblížit k jeho bídě. Hybnou silou celého příběhu je, jak je v něm výslovně uvedeno, soucit.

Paradoxem podobenství je fakt, že soucitný a milosrdný není kněz ani levita, tedy elitní příslušníci Izraele zabývající se profesionálně věcmi Božími, nýbrž ten, kdo byl z hlediska vyvoleného lidu odpadlík a jinověrec. A přece právě v jeho jednání okusil zbědovaný muž něco z toho, jak jedná s lidmi Bůh sám. Ve svém jednání byl zcela pravověrný. Ba co více, byl podobný Bohu, kterého také druhému člověku zpřítomňoval a zjevoval.

Toto konstatování nikterak nesnižuje význam teologie – naopak důrazně pobízí k tomu, že ji potřebujeme lepší. Není ani tolik třeba, aby byla „praktičtější“, jako spíše aby poznávala více Boha „takového, jaký je“ (1 Jan 3,2). Právě toto nezištné poznání má moc působit, že „mu budeme podobni“ (tamtéž).

Milosrdný Samaritán je tedy v našem čísle představen především jako ikona milosrdného Boha, který se v Ježíši sklání k lidským ranám, aby je ošetřil, obvázal a doprovodil do bezpečného útočiště své pohostinné blízkosti. Právě o tohoto Boha se zde zajímáme – o jeho soucit, milosrdenství, doprovázení. Právě takto k nám pak doléhá Ježíšova výzva: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36).

Tomu všemu je tentokrát, na prahu mimořádného jubilejního roku milosrdenství, věnován *focus* tohoto svazku. S radostí pak konstatujeme, že milosrdenství je patrné i v působení *absolventů* fakulty. *Akademický život* je představen prizmatem doktorského studia a také obvyklým výhledem *za hranice*. Ostatně, svědčí o něm i další poskytnuté *informace* a rovněž i rozhovory představující naše *publikace*. Spojujeme opět *minulost a přítomnost* fakulty, a s vděčností *vzpomínáme* na Karla Kozla.

Nadační fond Arnošta z Pardubic vypráví o těch, kdo fakultě jeho prostřednictvím prokázali milosrdenství, a ve stopách Ježíšových vybízí čtenáře: „jdi a jednej také tak“. Již nyní děkujeme všem, kteří to učiní.

Vojtěch Novotný
vedoucí redaktor

○ Božím milosrdenství filosoficky

STANISLAV SOUSEDÍK

prof. PhDr. Stanislav Sousedík,
CSc., dr.h.c. (* 1931)
filosofie, laik

*Filosof musí
ponechat otázku
Božího milosrdenství
otevřenou. Nalezl-li
víru, ví, že touha
po milosrdenství,
které překračuje
meze spravedlnosti,
byla splněna.*

Filosofie dovede přes své omezené prostředky povědět o Bohu i o člověku některé z hlediska víry nepominutelné skutečnosti. O člověku nás může poučit, že je bytostí jakoby rozeklanou: na jedné straně je vlivem své stvořenosti konečný a pomíjivý, na druhé straně, díky své rozumovosti, otevřený nekonečnu, k němuž se však vlastními silami jen marně vzpíná. Co brání, abychom člověka z filosofického hlediska nepovažovali za pouhé zvíře, jež vývojem získalo poznávací schopnosti, díky nimž je sice s to obstát v boji o život, ale jejichž vlivem si zároveň uvědomuje nesmyslnost své vlastní existence? Zdá se, že tomu stojí v cestě pouze to, že je nám filosofie s to něco málo povědět i o Bohu. Filosofie ukazuje především jeho existenci, a vedle toho i některé jeho vlastnosti. Z těch zde pro nás bude důležitá jednak Boží láska, jíž Bůh plně k sobě samému i ke všemu, co stvořil, jednak její plod, Boží spravedlnost, jež dává každému, co mu náleží. Jak je tomu však s Božím milosrdenstvím? Jsme jako filosofové oprávněni Bohu připsat i je?

Milosrdenství, jak je známe z našeho lidského světa, je v základě soucit s bídou druhého člověka: soucitný „sou-cítí“, tj. trpí spolu s tím, kdo jeho soucit vyvolává. Ne každý soucit je ovšem hned milosrdenstvím. Aby se jím stal, musí k soucitu přistoupit odhodlání pomoci trpícímu. Ale ani to nestačí. Pomoc, kterou je milosrdný trpícímu odhodlán poskytnout, musí jít za hranice toho, co poskytnout je spravedlivé. Vráťm-li trpícímu, jemuž jsem dlužen pět, oněch dlužných pět, jedná m spravedlivě. Dám-li mu však, po hnut jeho bídou, deset, jedná m milosrdně.

V tomto právě uvedeném smyslu připsat Bohu milosrdenství ovšem nelze: Bůh nemůže být milosrdný jako člověk, protože člověku je jeho vlastní soucit zdrojem trýzně, a trýzeň Bohu jako takovému připisovat nelze. Jako filosofové bychom však mohli připustit, že Bůh při projevech svého milosrdenství netrpí lidským soucitem, ale jedná přesto navenek způsobem, jenž se jednání milosrdného člověka svými účinky podobá. Boží milosrdenství by se takto projevovalo tím, že Bůh skýtá ubohému pomoc v míře, jež prostě jen překračuje meze toho, co je spravedlivé. Tak tomu, jak víme z nauky víry, vskutku je, ale to nyní, kdy chceme uvažovat jen jako filosofové, musíme nechat stranou.

Ptejme se tedy: Máme nějaký důvod připsat Bohu vedle lásky a jejího plodu, spravedlnosti, navíc ještě jakousi božskou obdobu lidského milosrdenství? Zdá se samozřejmé, že je tím důvodem nezměrnost Boží lásky k tvorům a člověku: připadá nám, že taková láska musí nutně vyústit v milosrdenství. – Takto tomu však není, uvedený argument se zakládá na pouhém antropomorfismu. Úměra „čím větší láska, tím větší milosrdenství“ platí totiž pouze v oblasti lidského: vždyť pouze zde láska k postiženému zvětšuje v milující soucitnou bolest, k jejímuž odstranění mu má sloužit úkon milosrdenství. Tak tomu však u Boha být nemůže. Z Boží lásky sice nutně plyne Boží spravedlnost, že by z ní však muselo plynout i Boží milosrdenství, není zřejmé. Nelze sice vyloučit, že mezi Boží láskou a Božím milosrdenstvím nějaká logická souvislost snad je, pokud však ano, zdá se naším lidským rozumem neodhalitelná. Daleko pravděpodobnější je, že Boží milosrdenství je zvláštní projev Boží lásky, jenž z ní jako takové neplyne, takže je k němu třeba svobodného Božího rozhodnutí. Kdyby takové rozhodnutí nepadlo, kdyby Bůh chtěl zůstat pouze spravedlivý, nic by to na nekonečné velikosti jeho lásky nezměnilo. Je-li ve skutečnosti Boží láska

Mistr z Alkmaar: Sytit hladové,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

milosrdná (a víra nás učí, že tomu tak je), pak filosoficky nazíráno nezbyvá než říci, že je to výsledkem jeho nevyzpytatelné svobody.

Plyne z toho, že je tedy v rámci filosofie třeba považovat Boha za nemilosrdného? Samozřejmě že ne! Filosof musí pouze ponechat otázku Božího milosrdenství otevřenou. Cítí-li jako člověk bolestně svou lidskou bídu, svou pomíjivost i tíži svého hříchu, může se ovšem ptát po příčině. A protože svou bídu nemůže dost dobře považovat za projev Božího milosrdenství, bude asi spíše nakloněn ji chápat jako projev Boží spravedlnosti. Ale v tom případě, zůstala-li pro něj otázka Božího milosrdenství dosud otevřená, se může bez rozpaků vydat na cestu hledání, zda snad Bůh svou nespornou lásku k tvorům neprojevil vedle spravedlnosti i nějakým rozumově nepředvídatelným projevem milosrdenství. Filosof nejedná proti svému poznání, kojí-li se při tom nadějí, že nalezne, co hledá. Ale naděje, kterou chová, není jako naděje nesmělého milence, jež ho náhle zaplaví, když v nepatrném náznaku vytuší projev přízně milované ženy. Ve srovnání s takovým a podobnými druhy doufání je filosofická naděje spíše jen jakési torzo naděje. Podobá se naději odsouzence očekávajícího, že snad přece jen bude na poslední chvíli omilostněn.

Nalezl-li filosof víru, ví ovšem, že jeho touha po milosrdenství byla již ve skutečnosti splněna a že uskutečněním jeho kdysi jen „zoufalé naděje“ na východisko ze smrti a hříchu je ve skutečnosti Ježíš Kristus. Povšimněme si na závěr, že náš Pán není ovšem pouze zjevením Božího milosrdenství, ale zároveň i tělesnou podobou neúprosné Boží spravedlnosti. Spravedlnosti: protože s ním (místo nás) Bůh jednal jako s nejhorším hříšníkem. Božího milosrdenství: protože nikdo, kdo v něho věří, nezemře na věky. Ale ať již pozorujeme našeho Pána z hlediska Boží spravedlnosti, anebo Božího milosrdenství, v každém případě na jeho zmučené tváři vždy spatřujeme odlesk Boží lásky.

Pieter Brueghel ml.: Sedm skutků
milosrdenství, první třetina 17. stol.
(via Wikimedia Commons)

Boží milosrdenství podle Písma

doc. Josef Hřebík, Th.D., S.S.L.
(* 1956)
biblické vědy, kněz

**Odhalování
Božího milosrdenství
v dějinách Izraele
vrcholí tím, že Ježíš
zjevuje Otce, jehož
lásku je nám vylita
do srdce skrze Ducha
svatého.**

S Josefem Hřebíkem rozmlouvá Vojtěch Novotný

Josefe, jedna z encyklik sv. Jana Pavla II. je věnována tomu, že Bůh je „bohatý v milosrdenství“ (Ef 2,4). Napsal tu mimo jiné, že ve Starém zákoně lze jen těžko nalézt „čistě teoretickou odpověď na otázku, co je milosrdenství ve své podstatě, ale i samotná slova tam užívaná nás mohou o této věci poučit“. Jak to s těmi slovy je?

Především je třeba si uvědomit, že Bible je Božím slovem v lidském slově, to znamená, že i tam, kde se mluví o Božím milosrdenství, vychází se, pod inspirujícím vlivem Ducha svatého, z lidské zkušenosti s milosrdenstvím, která se také lidskými slovy vyjadřuje. V biblické hebrejštině existují dva základní výrazy pro tuto vlastnost: *rahámim* a *hesed*. První z nich, který se zpravidla překládá jako „milosrdenství“, je plurál substantiva a znamená doslova „vnitřnosti“ (singulár *rehem* je „mateřské lůno“). Odkazuje k představě zcela spontánního, niterného, hlubokého a něžného vztahu, který k sobě váže dvě velmi blízké bytosti, zvláště matku a dítě. Druhý termín, který se často překládá jako „lásku“ (někdy též jako „milost“ nebo „přízeň“), označuje spíše postoj otcovské dobroty, štědrosti a věrnosti. V Božím milosrdenství se obě nuance, otcovská i mateřská, spojují, ale zároveň jsou jen jeho vzdáleným, nedokonalým obrazem (srov. Iz 49,15; Žl 27,10). Kromě těchto dvou se ve Starém zákoně vyskytuje několik dalších výrazů, např. *ḥanan*, což znamená „milostivé sklonění se panovníka k jeho poddanému“, jedním slovem „slitování“.

Hospodin na Sínaji proklaňuje, že je „Bůh plný slitování a milostivý, sbíhávavý, nejvyšší milosrdný a věrný“ (Ex 34,6). Co je tím míněno?

Kumulace těchto významově velmi blízkých přívlastků ukazuje na mimořádnou intenzitu skutečnosti, která se tady chce zdůraznit a Izraelitům přímo vstřípnout. Jestliže zasadíme tato slova do souvislosti, v níž byla řečena, pochopíme, že Bůh nereaguje na zlo (v tomto případě modlářství Izraelitů) jako reaguje obvykle člověk, tj. prchlivostí a hněvem, nýbrž slitováním a milosrdenstvím. Jde vlastně o jakési sebekázání nezaměnitelné Hospodinovy identity. Zároveň se tím dává najevo, že tyto Boží vlastnosti obepínají a přesahují vztah daný smlouvou. Z čistého milosrdenství se Hospodin uvoluje obnovit smlouvu, kterou druhá strana porušila.

Lze namítnout: Starý zákon hovoří také o tom, že Bůh nařizuje usmrcení lidí. Navíc se jeho milosrdenství zdá být omezeno na Izrael, a to ještě v podmíněném smyslu: „jsi milosrdný k těm, kdo tě milují a zachovávají tvá přikázání“ (Neh 1,5): „odpouští vinu, přestoupení a hřích, avšak viníka nenechává bez trestu“ (Ex 34,7). Jak tomu rozumět?

Pokud jde o příkazy k vyhlazení, tam je třeba vzít v úvahu, že jde o symbolický obraz soudu vyneseného nad národy, které se samy dopouštěly krutostí, a nelze ho chápat doslova, podobně jako Ježíšovu pobídku k vyloupnutí vlastního oka či useknutí vlastní ruky (srov. Mt 5,29n). Bůh, který vyžaduje plnění přikázání či trestá vinu, je spravedlivý (a takový ze své podstaty nemůže nebýt!), ale jeho spravedlnost naprosto není v rozporu s jeho milosrdenstvím, právě naopak; milosrdenství nejenže se v Bohu se spravedlností dokonale snoubí, ale také onu trestající spravedlnost nekonečně převyšuje – citovaný verš Ex 34,7, z něhož jsi vybral jen část, říká také: „Prokazuje milosrdenství tisícům pokolení (...) stíhá vinu do třetího

Mistr z Alkmaar: Napojit žíznivé,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

Mistr z Alkmaar: Obléci nahé,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

i čtvrtého pokolení“. Ten obrovský matematický nepoměr přímo bije do očí a hovoří jednoznačně ve prospěch Božího milosrdenství vůči hříšnému člověku. Žalm 136, když rekapituluje mocné činy, které Hospodin vykonal pro svůj lid, opakuje v každém verši jako refrén: „jeho milosrdenství je věčné“.

Lze říci, že se ve Starém zákoně způsob, jímž lidé Božímu milosrdenství rozumějí, proměňuje a prohlubuje spolu s tím, jak roste Boží zjevení?

Ano, jednak se v textech vzniklých po exilu ukazuje překvapivě milosrdný Boží postoj k okolním pohanským národům. Mám na mysli zejména knihu Jonáš, kde Bůh ušetří kající se Ninive, považované za symbol Bohu nepřátelské moci, což je jednání, které ani jeho prorok nedokáže strávit! A v pozdních mudroslovných knihách se často opakuje motiv, který jde ještě dále, za okruh lidí, totiž motiv Boží milosrdné lásky k celému tvorstvu, protože právě tato láska byla, můžeme-li to tak říci, Bohu pohnutkou ke stvoření všeho (viz např. Mdr 11,23-26). Žalm 33,5 shrnuje jakoby v hymnickém zvolání: „Hospodinova milosrdenství je plná země“.

Objevuje se s Ježíšem Kristem a novou smlouvou i nové porozumění tomu, že Bůh je milosrdný?

Nejenže se objevuje nové porozumění, ale nastává úplně nová situace, která je zároveň vrcholem postupného odhalování této podstatné Boží vlastnosti v dějinách Izraele. Boží „útroby milosrdenství“, o kterých mluví Zachariáš ve svém chvalo zpěvu (Lk 1,78), se od okamžiku vtělení staly hmatatelnou skutečností: Bůh nás miluje lidským srdcem Ježíše z Nazareta. Názorněji a konkrétněji nežli tím, jak se Ježíš smilovává nad nemocnými a hladovými, jak těší zarmoucené, jak odpouští hříšníkům, jak vykresluje Boží slitování v podobenstvích, jak dává sebe sama za pokrm, nám Bůh svou milosrdnou lásku opravdu nemohl dokázat. A jejím definitivním zpečetěním je srdce probodené na kříži...

Rád bych se zeptal: co vlastně znamená, že se Bůh milosrdenství zjevil jako Trojice?

Snad by se to ve zkratce dalo říci takto: Vtělený Boží Syn nám svým životem, smrtí a zmrtvýchvstáním dokonale zjevuje „Otce milosrdenství“ (2 Kor 1,3) a láska, kterou nás Otec miluje ve svém Synu, „je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5).

Co znamenají slova: „Budte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36)?

Uvážíme-li souvislost, ve které Ježíš tato slova pronáší, pak to jedinečné, co charakterizuje Otcovo milosrdenství, je fakt, že on je dobrý i k nevděčným a zlým, čili k těm, kdo si jeho lásku podle běžného lidského úsudku vůbec nezasluhují. A tato jeho milosrdná láska je neustálou výzvou pro nás ve vztahu k nepřítelům, k těm, kdo nás nenávidí, kdo nás proklínají a kdo nám ubližují. Zajímavé je, že Matouš má na paralelním místě „budte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). Otcovo milosrdenství je tedy dokonalost sama a my je máme napodobovat, je cílem, ke kterému máme směřovat. Ježíš tím, že na kříži prosil o odpuštění pro své katy (Lk 23,34), nám dal příklad k následování.

Poslední věc – co značí slovo: „Na Božím soudu není milosrdenství pro tobo, kdo neprokázal milosrdenství“ (Jak 2,13)?

Z Boží strany žádná překážka nebo hranice není, Boží milosrdenství je neomezené, jak ukazuje Ježíšův příslib zločinci po pravici (Lk 23,43). Zásadní překážkou z lidské strany ovšem je opak „milého srdce“, což je srdce tvrdé, neochotné odpustit ani relativně malý dluh (Mt 18,23-25) či zavírající se před někým, kdo nutně potřebuje pomoc (Mt 25,41-46; Lk 16,19-31). Nemilosrdný člověk se sám z milosrdného Božího soudu vylučuje, kdežto milosrdný je schopen ho přijmout; takto pozitivně vyznívá i jedno z blahoslavenství Ježíšovy Horské řeči: „Blahoslavení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství“ (Mt 5,7).

Svátosti, viditelnost Božího milosrdenství

Benedikt Tomáš Mohelník, Th.D.
(* 1970)
dogmatická teologie, dominikán,
kněz

*Všechny svátosti
jsou svátostmi Božího
milosrdenství, projevem
Boží dobroty vůči
kajícím hříšníkům,
jejichž účast
na Božském životě
musí růst.*

S Benediktem Mohelníkem rozmlouvá Radek Tichý

V bule Misericordiae vultus papež František říká: od Lva Velikého víme, že co bylo na našem Vykupiteli viditelné, přešlo do svátostí. Mě by zajímalo, jakým způsobem do svátostí přešla viditelnost Božího milosrdenství patrná na Kristu.

Milosrdenství je projev Boží dobroty vůči hříšníkům. Boží dobrota jako taková se ale nejdříve ukázala ve stvoření, v něm nacházíme prvek viditelnosti, se kterým se potom počítá ve svátostné ekonomii spásy. V Kristu se pak Boží dobrota projevila jako milosrdenství, které odpouští hříšníkům. Svátosti jsou vytvářeny spojením těchto dvou projevů Boží dobroty: stvoření (neboť Kristus přijímá lidské stvořené tělo) a odpouštějící Boží lásky. První svátostí je samozřejmě Kristus, viditelná milující tvář Otcova. Vůbec všechny Ježíšovy skutky jsou svátostmi. A to, co nazýváme sedm svátostí církve, to jsou Ježíšovy skutky ke spáse lidí.

Když se řekne milosrdenství a svátosti, člověk si trochu automaticky vybaví svátost smíření. Je ona svátostí Božího milosrdenství par excellence?

Všechny svátosti jsou svátostmi Božího milosrdenství. Ale kdybychom chtěli použít výraz *par excellence*, budeme samozřejmě mluvit o eucharistii. Tu papež ve své bule dvakrát zmiňuje: jednou jako svátost Ježíšovy oběti milosrdné lásky a podruhé jako svátost *communio*, společenství svatých. Papež tak vymezuje dva krajní body, které eucharistie jako svátost objímá. Je pramenem veškeré milosti a milosrdné lásky, která se završuje ve společenství svatých v nebi. Eucharistie by v tomto smyslu byla svátostí milosrdenství *par excellence*.

Ale pak je zde ještě první svátost, křest, který je vynikajícím způsobem svátostí Božího milosrdenství. Křest přijímají kající hříšníci, bez pokání a vědomí potřeby odpuštění hříchů křest není možný. Křest je tedy první svátost Božího milosrdenství, eucharistie svátost vrcholná. Mezi těmito dvěma svátostmi každá další nějakým způsobem projevuje Boží milosrdenství do konkrétní lidské situace.

Bylo by možné tyto konkrétní projevy specifikovat?

Svátost bířmování, svátost Letnic, je svátostí milosrdenství v tom smyslu, že milost odpuštění a nového života přijatá ve křtu má být plodná pro ostatní – to je akt milosrdenství. Svátost kněžství neboli svátost Krista hlavy v jeho církvi... Každý kněžský úkon je projevem Božího milosrdenství. Svěcení služebníci jsou těmi, kdo reprezentují Krista hlavu, pramen milosrdenství. Svátost manželství je obrazem Božího milosrdenství v tom, že reprezentuje vztah Krista ženicha, který si chce připravit svou nevěstu církev bez vrásky a poskvrny. Každý z manželských partnerů je ve službě tomu druhému v tomto Kristově úsilí. U svátosti pokání je to naprosto jasné, ta obnovuje nejen křestní milost, ale křestní milost rozvinutou v každém životním povolání. Svátost nemocných připodobňuje ke Kristu trpícímu a je vlastně svátostí přechodu mezi konečným životem a věčnou blažeností. Tento rozhodující přechod nelze zvládnout bez Božího milosrdenství.

Hned ve Tvé úvodní odpovědi zaznělo, že milosrdenství je Boží dobrotou vůči hříšníkům. Takzvané svátosti živých se ale udělují těm, kdo jsou svatí, kdo nežijí v hříchu. Jak tyto dvě věci spojit?

Již křest i svátost pokání musí být přijímané hříšníkem, který je obrácený. Ostatní svátosti potom tento postoj obrácení povýší, protože rozmnožují účast na Božském životě, protože zbožšťují. Každá svátost je tu proto, že to, co nám bylo dáno ve křtu, musí ještě růst. Kdyby zde nebyla tato funkce, byly by tyto svátosti úplně zbytečné. Všechny svátosti předpokládají, že se ještě musí pracovat na našem zbožštění, tedy odstranění toho, co v nás neduh hříchu zanechal. Již je zde život – mrtvá rostlina přece neroste!, ale to neznamená, že už dospěla do své plné košatosti.

Mezi čtenáři Doxy je nemálo kněží. Jak oni, kteří svátosti slaví jako jejich udělovatelé, v nich mohou nechat rozzářit skutečnost Božího milosrdenství?

Kněží dají rozzářit Božímu milosrdenství ve svátostech zářivostí vlastní svatosti. To je úplně jasné. Duchovní plodnost svátostí u jejich příjemce velmi závisí na osobní svatosti toho, kdo je uděluje. Zde nejde o nějakou techniku nebo pastorační zručnost, ale osobní svatost, což není nic jiného, než přilnutí ke Kristu služebníku milosrdenství. Pěstování spirituality, že jsme služebníky Kristova milosrdenství, to činí všechny svátosti duchovně plodnými.

Co může naopak udělat věřící, který slaví svátosti tím, že k nim přistupuje, aby v nich zachytil skutečnost Božího milosrdenství?

Vrátím se k bule Svatého Otce. Tím, že papež vyhlásil rok milosrdenství, udělal velmi odvážný krok, neboť tím nepřímo říká: všichni si uvědomte, že jste hříšníci, kteří potřebují milosrdenství! V okamžiku, kdy přijmeme postoj hříšníků, kteří potřebují Boží milosrdenství, svátosti samy začnou úžasným způsobem proměňovat naše životy.

Jak jsou svátosti projevem Božího milosrdenství pro často zmiňovaný případ rozvedených a znovu sezdaných, kteří k nim nemají přístup?

To je samozřejmě nesmírně citlivá a složitá otázka, netroufám si na jednoduché odpovědi. Myslím, že je důležité zavrhnout tezi, že znovu sezdaní nemají žádný přístup ke svátostem. To přece není pravda. Vždyť se to týká křesťanů, kteří minimálně přijali křest. A předpokládá se, že také přijali svátost biřmování, že přistoupili ke svátosti eucharistie a že samozřejmě slavili svatbu. Tito křesťané, aktuálně v komplikované situaci, tedy nejsou bez svátostí. Svátosti, které jednou vstoupí do života člověka, v něm totiž zůstávají: zřejmé je to u křtu a biřmování, které se udělují jednou provždy. Tito lidé tedy musí žít ze svátostí, které přijali. Samozřejmě se jedná o život v postoji pokání a očekávaného milosrdenství, přičemž závisí na okolnostech, zda to bude na tomto světě, nebo až na onom. Tito křesťané žijí i ze svátosti eucharistie, když jejím přijetím kdysi vstoupili do očišťující moci Kristovy oběti a Kristova vzkříšení. A když se slavení eucharistie účastní nyní, tak znovu vstupují do Ježíšovy oběti. A jistě by správně mělo následovat svaté přijímání, které obět završí v *communio* svatých, což pro ně není možné. Ale přijetí eucharistie pro ně není zakázané či nepřístupné definitivně. Jsou v naději, že jednou – buď ještě na tomto světě, nebo na onom – bude tento plod Kristovy oběti přístupný i pro ně. Takže: rozvedení a znovu sezdaní pokorně vstupují do Kristovy oběti a toužebně očekávají její naplnění ve společenství svatých. Tím mohou v naději předjímat to, co eucharistie dává v přijímání.

Mistr z Alkmaar: Dát nocleh pocesným, přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

Kanonické právo a milosrdenství

prof. JUDr. Antonín I. Hrdina,
DrSc. (*1953)
kanonické a konfesní právo,
premonstrát, kněz

Vždy bude platit,
že předvolání k soudu
není pozvánkou
na kávu.

S Antonínem Ignácem Hrdinou rozmlouvá Eva Vybíralová

Pane profesore, náš dnešní rozhovor začneme obecnou otázkou: jaký je vztah mezi Boží spravedlností a Božím milosrdenstvím?

Podle mne je to nejlépe seznatelné z podobenství o dělnících na vinici: ten denár pro ty, co pracovali celý den, je spravedlnost (spravedlivá mzda); denár pro ty, co pracovali jen část dne, je milosrdenství – oni by totiž za pouhou alikvotní část mzdy ten den rodinu neužili.

Proč bývá někdy kanonické právo chápáno jako protipól pastorace, resp. Božího milosrdenství?

To je „pokoncilový evergreen“, který vyplývá ze zásadního nepochopení pojmu práva. „Protipólem“ pastorace není právo, ale absence či zanedbávání pastorace, stejně jako opakem práva není svoboda, nýbrž bezprávie, a opakem zákona není duch, ale stav nepřítomnosti zákona, anomie. „Pastorační“ strážce kanonického práva bude podle mého názoru učiněno zadost tím, že lidé budou cítit, že před nimi stojí ne(jen) nezaujatý až lhostejný funkcionář, kterému, jakkoli spravedlivě je rozsoudí, jsou jejich osudy zásadně lhostejné, nýbrž pastýř, který se stranami cítí, protože jsou ze stejného, tj. Kristova stáda. Ale jinak vždy bude platit, že předvolání k soudu není pozvánkou na kávu a výsledek soudního řízení (tedy rozsudek) je veřejnoprávním mocenským aktem, jímž se rozhoduje o právech a povinnostech stran (popř. se autoritativně zjišťuje právní stav), a ne dobře míněnou pastorační radou.

Papež František často zmiňuje ve svých proslouchech nutnost dosvědčovat a zprostředkovat všem lidem Boží milosrdenství. Někteří věřící to chápou jako soucit s chudými, jiní by chtěli milosrdenstvím nahradit celý systém kanonického práva.

To je iluze; i v církvi platí: *ubi societas, ibi jus* (kde je společnost, tam je právo) – a církev přece je také společností, nejen tajemným tělem Kristovým. Právní nihilismus, který se projevoval u některých účastníků II. vatikánského koncilu, požadoval odstranění kanonického práva jako takového a jeho nahrazení různými neprávními normativními systémy. Jen v tomto světle lze pochopit požadavek prvního bodu tzv. rekonfikačního desatera přijatého na biskupském synodu r. 1967, aby si totiž připravovaný nový kodex „ponechal právní charakter“ – ale jaký jiný by měl a vůbec mohl mít? To, co se obecně chápe jako milosrdenství, se v kanonickém právu projevuje jako tzv. kanonická umírněnost (*aequitas canonica*), tj. jako povinné úsilí orgánů tvorby a zejména aplikace kanonického práva postupovat tak, aby se co nejvíce šetrilo poměrů osoby, o jejíž práva a povinnosti se v daném řízení jedná. Prostředků je celá řada: aplikace práva podle epikie, neskrupulózní dispensační praxe, moderační oprávnění soudce při vynášení rozsudků v trestním řízení (tj. možnost za určitých okolností trest vůbec neuložit, uložit trest nižší než předpokládaný právní normou nebo trest podmíněný) apod.

Mistr z Alkmaar: Navštěvovat vězňené,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

Ve svém projevu k Římské rotě hovořil papež František o potřebě pastorační konverze církevních struktur – myšleno tak, abychom nabízeli službu spravedlnosti těm, kteří se ve své komplikované manželské či obecněji životní situaci obracejí na církev.

Pastorační zaměření kanonického práva bylo dalším z požadavků rekonstrukčního desatera. Pastoraci a právo ovšem nelze směřovat – vždyť aplikace práva (alespoň ta soudní) nastupuje jako *ultima ratio* zpravidla tehdy, když už selhaly všechny prostředky pastorační péče. Hezky je to vidět na právu trestním při zahájení trestního řízení, kde se v kán. 1341 stanoví: „Ordinář se postará o (...) řízení za účelem uložení (...) trestu pouze tehdy, když poznal, že ani bratrským napomenutím ani důtkou ani jinou cestou pastorační péče nelze dostatečně napravit pohoršení, obnovit spravedlnost a napravit viníka.“

Ve zmiňovaném proslovu hovoří papež o možnosti širšího využití kán. 1099 (omyl ohledně vlastností manželství determinující vůli) v manželských kauzách. Co konkrétně je tím myšleno a jak to vypadá v praxi soudů? A jak lze vůbec prokázat takový omyl ohledně vlastností manželství (konkrétně jednota, nerozlučitelnost a svátostná důstojnost manželství) determinující vůli nupturienta, když před sňatkem řádně proběhla příprava snoubenců?

To jsou dvě otázky v jedné. Pokud jde o tu první: alespoň u nás se často stává, že manželství uzavírají dva pokřtění, kteří jsou ale prakticky nevěřící a o obsahu víry nic nevědí. Je možno takové „svátostné“ manželství považovat za platné? Podle mne nikoli. Papež uvádí: „Ve skutečnosti neznalost obsahu víry by mohla vést k tomu, co se v Kodexu nazývá omylem determinujícím vůli.“ To má svou logiku: když už pouhý omyl (jakožto diskrepance mezi objektivní realitou a mou představou o ní) může vést k neplatnosti manželské smlouvy, tím spíše úplná absence této představy.

Pokud jde o tu druhou: omyl co do jednoty, nerozlučitelnosti a svátostné důstojnosti manželství, který by determinoval vůli k uzavření manželství, se prokazuje stejně jako ostatní vady manželského souhlasu – tedy běžnými důkazními prostředky. V manželských kauzách lze v případě důkazní tísně navíc užít i tzv. svědků „sedmé ruky“, kteří nedosvědčují to, co viděli nebo slyšeli, nýbrž dosvědčují pravdomluvnost a věrohodnost procesní strany – i to lze považovat za jeden z projevů kanonické umírněnosti. Jinak ovšem máte pravdu, že z takových omylů by měl ten, kdo vede pořádně předmanželskou přípravu, snoubence vyvést, takže by k nim vůbec nemělo docházet. V praxi je také tento žalobní důvod spíše výjimečný – daleko častěji se jedná o simulaci manželského souhlasu stran nějakého podstatného prvku či vlastnosti manželství.

Jak chápáte Vy svou práci u církevního soudu – jako pastorační činnost?

Jestliže vůbec jako pastoraci, pak jako pastoraci ve výše naznačeném smyslu slova; ale přirozeně především jako výkon justice – tedy, chcete-li, službu spravedlnosti.

Mistr z Alkmaar: Navštěvovat nemocné,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

Korán, vyznavači islámu a Boží milosrdenství

Mlada Mikulicová, Ph. D.
(*1953)
Katedra biblických věd, laik

*Boží milosrdenství
spočívá v jeho
stvořitelském úkonu
a v tom, že svět dovede
do spravedlivého konce
– ty, kdo ho nectí,
sežehne ohněm,
ty, kdo ho ctí, usadí
v rozkošné zahradě.*

S Mladou Mikulicovou rozmlouvá Josef Bartoň

Islám se dnes v médiích a ústech politiků skloňuje ve všech pádech. Mlado, Ty sice nejsi profesí přímo islamoložka, ale u nás na fakultě učíš mj. arabštinu a už delší dobu se zabýváš vztahy mezi Starým zákonem a Koránem i ranými pokusy o dialog mezi křesťanstvím a islámem. Studijně jsi také vícekrát navštívila arabské země. Kdy a za jakých okolností to bylo?

No, ona to vlastně zas až tak dlouhá doba není – od roku 2005, kdy jsem začala jezdit do Egypta načerpat podklady pro disertační práci o starověkých pojmech božských zástupů. Tam jsem zjistila, že by bylo velice zapotřebí se věnovat nejen historickému diskursu o monoteismu, ale i současnému, jak jsem ho zažila mezi muslimy a koptskými křesťany. Tak jsem se začala věnovat studiu arabštiny a Koránu, abych zjistila, na základě čeho islám vede svou argumentaci. Po egyptské revoluci, kdy se studijní cesty zkomplikovaly, jsem více cestovala i jinam na Blízký východ a do severní Afriky.

Tématem tohoto čísla Doxy je Boží milosrdenství. Mnoho našich katolíků, kteří se pravidelně modlí aspoň kompletář, často vyslovuje antífonu „Bože, ty jsi shovívavý a nejujš milosrdný“, která odkazuje na více míst v Písmu (např. Ex 34,6, Žl 85,15, Neh 9,17 či Jl 2,13). Kdo vezme do ruky Hrbkův překlad Koránu, čte hned v první síře, Otvíratelce knihy, slova „ve jménu Boha milosrdného, slitovného“, která se pak opakují jako záhlaví všech ostatních sūr s výjimkou deváté. Zdá se, že tu máme významný Boží atribut, v němž se shodují Bible i Korán, jímž o Bohu vypovídá každý křesťan i muslim. Je to tak, anebo je to, jak se říká, komplikovanější?

Ano, je to komplikovanější. A to i když necháme stranou věc původu pojmu *Rahmán*, které se najde už v jihoarabských předislámských textech jako *nomen dei*. V Koránu a jeho výkladech je to ale jednoznačně jeden z atributů Alláha, jedno z takzvaných krásných Božích jmen – milosrdný. A právě tak Rahím. To je od stejného kořene, ale Ivan Hrbek ho přeložil českým synonymem slitovný. Ten kořen není jenom arabský, najdeme ho i ve Starém zákoně, jak jsi už řekl, v obratu *él hannún rahúm*, Bůh milostivý, slitovný. Důležité je, že takové označení Boha vychází ze sloves jeho konání. Jak ve Starém zákoně, tak v Koránu se o Bohu říká, že je milosrdný, protože udělal něco, co člověk vnímal jako dobrou věc: stvořil ho, zajistil v přírodě, zachránil před nepřítelem, před smrtí a podobně. Jenomže takové zásadní věci se dají říct jen o Bohu. V arabštině se dodnes říká *jarhamka Alláh* – kéž se Bůh nad tebou slituje. Takové sloveso ale nejde říct o člověku.

Když zběžně zalistujeme Koránem, můžeme si všimnout, že jedna síra je nazvaná přímo Milosrdný. Najde třeba v ní čtenář něco typického pro islámské pojetí Božího milosrdenství?

A právě z ní se dá pochopit, že Boží milosrdenství spočívá v jeho stvořitelském úkonu a řízení světa, a taky v tom, že svět dovede do spravedlivého konce – ty, kdo ho nectí, sežehne ohněm, ty, kdo ho ctí, usadí v rozkošné zahradě. Hodně zjednodušeně řečeno, Boží milosrdenství znamená Boží moc, se kterou ovládá všechno. Je to veskrze Boží konání, ne lidské.

Mistr z Alkmaar: Pohřbívat mrtvé,
přelom 15.–16. stol.
(via Wikimedia Commons)

Obráťme trochu pozornost k „pozemské praxi“. Jednou z hlavních motivací milosrdenství v křesťanství je právě nápodoba milosrdného Boha: Ježíš říká „budte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36), a říká to dokonce v souvislosti s radikálním požadavkem lásky k nepřátelům (Lk 6,35). Jak vypadá lidské milosrdenství a konkrétní dobročinnost v koránu a islámské praxi?

Právě taková nápodoba je z pozice islámského učení nemožná. Bůh je naprosto odlišný od člověka, nikdo se mu nemůže rovnat. Neplatí žádné jako. V Koránu je sice řeč o stvoření Adama, ale ne o Božím obrazu. Hodnota člověka je podle islámu v tom, že je muslim – poddaný Bohu, Boží služebník. Je dobročinný, protože to je Boží nařízení, dávat druhým z hojnosti, když ji Bůh dopřál. Tím si zaslouží místo v rozkošné zahradě, bude-li Bůh chtít. V arabských zemích se často chudí lidé dožadují od cizinců bakšiše. Vysvětlí ti, že ti vlastně prokazují dobro, protože se nad tebou třeba Bůh slituje a nepošle tě do ohně.

A co zmíněné milosrdenství a shovívavost i k nepřátelům, kterou Ježíš zdůvodňuje zase Božím milosrdenstvím (Lk 6,35, „nebot on je dobrý k nevděčným i zlým“) – existuje v praktické islámské spiritualitě něco analogického, byť třeba s jinou motivací?

Tady je další nestyčný pojem: islámský koncept Božího milosrdenství obsahuje odplatu nevděčným – to slovo se týká nevíry v Boží absolutnost – a odměnu vděčným věřícím služebníkům, muslimům. Člověk přitom nemá Boha napodobovat, ale dělat, co Bůh říká, přikazuje – v Koránu a učení sunny. Zvláště v sunně se nachází množství etických naučení, tradovaných od Muhammada, o dobročinnosti a soucitnosti s lidmi i zvířaty. Například se říká, že člověk by měl vykonat denně dobrý skutek, pomoci druhému nést něco těžkého, prohodit dobré slovo, když na cestě leží nějaká překážka, dát ji stranou, aby o ni někdo nezakopl. Jsou tu i příběhy z Muhammadova života, kde se ukazuje jeho shovívavost a dobročinnost. A Muhammad je vzorem muslima.

Ty jsi pobyla v Egyptě v bouřlivých momentech, které s sebou nesly revoluční kvas, nedůvěru či přímo nepřátelství mezi kopty a muslimy, někdy ale také vzájemné projevy solidarity (muslimové chránili obroženy kostel nebo koptové mešitu před násilníky). Zaznamenala jsi, že by tví známí takové projevy milosrdenství zdůvodňovali nábožensky? Koptové by se mohli odvolat právě na Boží milosrdenství – a co muslimové?

Nábožensky to nezdůvodňovali jedni ani druhí, spíše vlasteneckým mottem – všichni jsme Egyptané. Egyptané mají notoricky benigní, mírumilovnou povahu a vesměs se děsí násilí. To je další důvod jejich úsilí o jednotu a smířlivost. Taky důvod důvěry v armádu a vůdce.

Mohamed přijímá první zjevení
od archanděla Gabriela, 1307
(via Wikimedia Commons)

Yale

TOMÁŠ PETRÁČEK

Po devíti odsloužených akademických letech se mi podařilo dosáhnout uvolnění z výuky na letní semestr 2015. Tento na Západě zcela periodický nárok, který umožňuje uchovat akademické pracovníky v kondici a pomoci jim načerpat novou inspiraci, případně dokončit či rozepsat monografii či jiný výstup z výzkumu, existuje i v českém prostředí pod názvem tvůrčí volno. Lze tak strávit semestr na zahraniční univerzitě, sbírat zkušenosti a navazovat kontakty. Vzhledem k předchozí krátké návštěvě na podzim r. 2013 jsem si vybral k pobytu Yale University v New Haven ve státě Connecticut. Procedura získání statusu hostujícího člena univerzity (Visiting Fellow Program) nebyla jednoduchá a trvala měsíce. Uchazeč musí dodat řadu doporučení, projekt výzkumu, doklady o externí finanční podpoře (stipendium) na danou dobu v nemalé výši či o zajištění zdravotního pojištění, celkově 10 různých dokumentů. Po projednání na několika úrovních univerzitní administrativy pak v kladném případě získá možnost využívat neomezeně knihovny a informační fondy a zdroje univerzity, po dohodě s vyučujícími může chodit na přednášky a semináře, stane se součástí akademické obce, včetně univerzitního mailu yale.edu.

Zásadní rozdíl mezi věhlasnou soukromou univerzitou a českými poměry je nepřekvapivě materiální zajištění. Vyučující nemusí hledat doplňující zaměstnání, není ani absurdní tlak na „výrobu bodů“, což ale v žádném případě neznamená rezignaci na kvalitu a výkon, právě naopak. Studenti jsou nároční a vzhledem k tomu, kolik je studium stojí, očekávají plné nasazení a špičkové výkony. Předpokládá se systematické rozvíjení výzkumu, který vyvrcholí po několika letech špičkovou, propracovanou a zralou monografií. Během pobytu jsem navštívil řadu dvoudenních historických a teologických seminářů, na které si mohou díky dostatku financí

Lillian Goldman law library, hlavní studovna (Cc Nick Allen)

Sterling Memorial Library, hlavní vchod
(via Wikimedia Commons)

pořadatelé pozvat nejlepší odborníky doslova z celého světa. Na druhou stranu organizátoři nečekají, že vše bude placeno univerzitou, ale využívají síť mecenášů, kteří na podobné účely značným způsobem přispívají. Právě tady vidím jednu z hlavních inspirací pro český akademický prostor.

Pro teologickou vědu pokládám za důležité zdůraznit, že Spojené státy disponují sítí univerzitních a vysokoškolských pracovišť, která je přinejmenším srovnatelná s Evropou jako celkem. Ačkoliv otevřeně mluví o tom, že i jejich země projde v tomto ohledu podstatnou redukcí, v současné době představují USA jedno z nejživějších a nejkreativnějších teologických prostředí v globálním měřítku. Díky návyku na otevřenou debatu nejsou napětí přítomná v dnešní katolické církvi zakrývána či vnějškově harmonizována, ale procházejí velmi ostrou diskusí. Není náhodou, že když se po smrti Guiseppe Alberiga objevil pokus o zpochybnění kvality práce jeho týmu při zpracování dějin II. vatikánského koncilu a vytvoření nových, tentokrát „objektivních“ dějin koncilu, zvedly se zásadní hlasy, které se tomu odvázně postavily, právě v USA (John Komonchak, John O'Malley či Massimo Faggioli – poslední dva jsem měl tu čest navštívit). Odvaha otevřeně popsat problémy a vyjádřit svůj názor či schopnost vést debatu, aniž by se hned někdo urážel a bral věci osobně, jsou americké ctnosti, které by zvláště české, „protykané“ a tím více nedůtklivé teologické obci převelice prospěly. Američtí teologové mají také odvahu debatovat věci, které k nám ještě vůbec nedolehly, za všechny zmiňme problematiku tzv. transhumanismu, tedy dopadu rozvoje nových technologií na základní principy teologické antropologie.

Podle mé zkušenosti nabízí americké akademické, teologické i historické prostředí podceňovaný prostor ke studiu, bádání, ale rovněž k uplatnění výsledků vlastního výzkumu. Žádná evropská nadřazenost není namísto, naopak v řadě parametrů jsou Američané již napřed i oproti těm nejvyspělejším evropským (německým a francouzským) jazykovým prostředím.

O doktorském studiu

Jacob D. Burgschmiet:
Alegorie pražské teologické fakulty, 1842
(via Wikimedia Commons)

„Doktorské studijní programy (Ph.D., Th.D.) lze bez nadsázky označit za vlajkovou loď Univerzity Karlovy v Praze. Latinské slovo doktor je odvozeno od docere (učit), případně doctus (učený), a od počátku univerzit označuje nejvyšší vědecký stupeň, kterého lze na univerzitě dosáhnout. Jedná se o životní příležitost profesního i osobního rozvoje pro odhodlané absolventy magisterského studia, neboť pouze zralá osobnost [...] s vlastním vědomostním kapitálem a jasným cílem směřování může vytěžit z možnosti tohoto dalšího studia maximum. [...] Univerzita Karlova v Praze vnímá práci studentů doktorských studijních programů jako důležitý přínos vědeckému potenciálu univerzity jako celku.“ Slova citovaná z dokumentu Základní informace pro studenta doktorského studijního programu (Univerzita Karlova v Praze, 2014) platí i pro Katolickou teologickou fakultu. Na ní jsou uskutečňovány tři doktorské studijní programy:

* **Doktorský studijní program Teologie, studijní obor Katolická teologie** připravuje studenty na samostatné vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti teologie. Obor se dle bližšího zaměření dále člení na specializace, ve kterých fakulta doktorský program uskutečňuje. Student volí jednu z nich. Jde o tyto specializace: biblické vědy; fundamentální a dogmatická teologie; teologická etika a spirituální teologie; liturgika, katechetika a pastoraální teologie; kanonické a konfesní právo; patristika a dějiny dogmatu. Podle platné akreditační činní standardní doba studia 3 roky; v současnosti je zahájeno akreditační řízení, jež by tuto dobu prodloužilo o 1 rok. Hodnost „doktor teologie“ je udělována též z pověření Svatého stolce a je kanonicky platná, čímž se rozumí to, že činí způsobilým k přijetí těch církevních úřadů, pro které je akademická hodnost vyžadována kanonickým právem.

* **Doktorský studijní program Historické vědy, obor Církevní a obecné dějiny** je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti církevních i obecných dějin. Důraz je kladen na propojení jednotlivých historických disciplín, zvláště s dějinami umění a pomocnými vědami historickými. Obor se dle bližšího zaměření dále člení na specializace, ve kterých fakulta doktorský program uskutečňuje. Student volí jednu z nich. Jde o tyto specializace: církevní a obecné dějiny starověku; církevní a obecné dějiny středověku; církevní a obecné dějiny raného novověku; církevní a obecné dějiny 19. a 20. století. Standardní doba studia činí 3 roky.

* **Doktorský studijní program Obecná teorie a dějiny umění a kultury, obor Dějiny křesťanského umění** je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti dějin výtvarného umění různých epoch, a to v souvislosti s dějinami a tradicemi křesťanství. Důraz je kladen na interdisciplinární propojení dějin umění s příbuznými obory, jako je historie, církevní dějiny, pomocné vědy historické, archeologie, křesťanská ikonografie a liturgie. Obor se dle bližšího zaměření dále člení na specializace, ve kterých fakulta doktorský program uskutečňuje. Student volí jednu z nich. Jde o tyto specializace: křesťanské umění středověku; křesťanské umění novověku; umění 19. a 20. století; ikonografie křesťanského umění. Standardní doba studia činí 3 roky.

Srdečně zveme všechny, kdo mají vážný zájem o studium některého z uvedených oborů, do našeho středu!

Bližší informace o přijímacím řízení a doktorském studiu na KTF UK jsou dostupné zde: <http://www.ktf.cuni.cz/KTF-806.html>.

Obecné informace o doktorském studiu na Univerzitě Karlově jsou dostupné zde: <http://cuni.cz/UK-26-version1-infodrstud2014.pdf>.

Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin

S Jaroslavem Mrňou rozmlouvá Vojtěch Novotný

PhDr. Jaroslav Mrňa (*1983), absolvent Ústavu archivnictví a pomocných věd historických na Filozofické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích, se v současnosti jako bohoslovec Arcibiskupského semináře věnuje na Katolické teologické fakultě studiu teologie a přitom také doktorskému studiu v oboru církevní a obecné dějiny.

Jaroslave, mohl byste nám prosím představit téma své disertační práce?

Předmětem i tématem mé disertace jsou: *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih farností v děkanství velkomeziříčském*. Školitelem a zároveň vedoucím práce je mi doc. PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D., jehož zkušenosti a rady pomáhají uvést náročný projekt na světlo světa. Jak název napovídá, zabývám se farními kronikami, které jsou velmi cenným pramenem pro uchopení a vyprávění dějinného příběhu života ve farnosti. Ukrywají v sobě nesmazatelný odkaz jednotlivých duchovních správců a jsou mnohdy jedinou dochovanou stopou jejich myšlenek a činností. Z jiného pohledu lze říci, že farní kroniky nesloužily jen pro zápisy společenských a církevních událostí během roku, ale také pro hospodářské záznamy benefícia, inventáře farního kostela – filiálních kostelů – kaplí a farního mobiliáře, informace o počtu duší, výčty biskupů a kněží, apod.

Jak s tímto materiálem hodláte pracovat?

Rád bych poukázal na nezastupitelnou roli farních pamětních knih při rekonstrukci církevních dějin nejnižších institucí římskokatolické církve. Jako modelový příklad využívám dochované kroniky farností ve velkomeziříčském děkanství (brněnská diecéze). Popisují historický vývoj velkomeziříčského děkanství, analyzuji a porovnávám zdejší dochované exempláře farních kronik. Stejný postup s méně podrobnými údaji pak provádím s pamětními knihami, jejichž informace se mi podařilo nashromáždit pomocí provedeného badatelského průzkumu ve farnostech české i moravské církevní provincie. V mnohdy přesně vymezených oddílech jednotlivých pamětních knih lze nalézt informace o sociálních strukturách a vztazích v daném teritoriu, obci či rodině. Samotný závěr mé disertace patří analýze získaných poznatků a nástinu dalšího možného badatelského využití pramene. Disertační práce tedy přináší první ucelený pohled na problematiku existence farních kronik a jejich využití pro moderní historickou práci na poli církevních a sociálních dějin.

Jak jste se k tomuto tématu dostal?

Farní kroniky jsou pro rekonstrukci dějinného příběhu farního společenství velmi důležité. Proto jsem se jimi částečně zabýval už ve své bakalářské práci *Protocollum domesticum farnosti velkomeziříčské (1816–1938)* při studiu archivnictví na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (2006–2011). Žiji ve Velkém Meziříčí a o dějiny zdejší církevní správy se zajímám asi od střední školy, proto padla volba na představení i analýzu domácího protokolu (farní kroniky) velkomeziříčského farního a děkanského úřadu. V rámci svého dvouletého grantového projektu GA UK *300 let poutí do Netína (1714–2014)*, za který jsem velmi vděčný, se věnuji tradici poutí a putování na mariánské poutní místo v Netíně, jež je nedaleko mého bydliště, takže zůstávám zatím věrný studiu regionálních dějin.

Máte tedy za to, že je téma farních kronik v dnešní době aktuální?

Moderní historiografie se většinou zabývala – a stále zabývá – dějinami významných církevních institucí: arcibiskupství a osoba arcibiskupa, biskupství, kapituly, velké kláštery apod. Příběhy nejnižších institucí duchovní správy pak zůstávají nedotčeným polem. Vzhledem ke stále většímu zaměření na dějiny člověka v jeho každodennosti se situace zlepšila, ale není ještě uspokojivá. Farní kroniky byly zatím brány pouze jako archivní materiál a podle toho se k nim také přistupovalo. Zaevidovat, popsat a uložit. Jejich bohaté údaje tak zůstávají ležet v polcích archivu či farního úřadu téměř bez povšimnutí.

Chci tedy upozornit na důležitost tohoto pramene k rekonstrukci dějin oněch nejmenších, ale významných a základních součástí církevní správy v české a moravské provincii. Jedině hledáním základů můžeme pochopit stavbu celého domu. Na poli církevních dějin jsou to právě „malé“ příběhy jednotlivců či skupin, z jejichž středu se občas zrodí „velký“ příběh. Ony „malé“ příběhy bývají mnohdy cestou k těm „velkým“.

A jak vnímáte podmínky doktorského studia na Katolické teologické fakultě?

Z mého pohledu je doktorské studium na KTF UK (v mém případě v oboru církevní a obecné dějiny) na velmi dobré úrovni. Nabídka možností k vědeckému i osobnímu rozvoji doktorandů přináší do jejich života stále nové touhy a cíle k poznání. Doktorské studium na KTF UK je nastaveno podle standardní formy jemu náležející, ale vzhledem k počtu studentů vytváří jakési rodinné prostředí, kde se každý cítí jako doma. Já sám si nejvíce vážím doktorských seminářů, kde diskutujeme na téma zvolené školitelem (často podle zaměření disertačních prací doktorandů), a jednotlivé poznatky kolegů pak vytvářejí mozaiku dějinného příběhu, na kterou lze nahlížet z různých úhlů. Díky historicko-kritickému myšlení pak každý v sobě „uzdraví“ onen pohled na událost, o níž se diskutuje. Právě vlastní kritický (ne stále kritizující) pohled je podle mne mocným nástrojem doktoranda, s nímž se dá dosáhnout velkých cílů na poli vědy. Tomuto pohledu nás zde učí a stále se přesvědčuji o tom, že velmi dobře.

A na závěr – jak spojujete toto své studium se souběžným studiem teologie a přípravou na kněžství?

Vzhledem k velké podpoře představených a mnohdy viditelnému vanutí Ducha svatého se tyto tři mé role úžasným způsobem doplňují. Vedle časového harmonogramu konviktní i seminární formace, rozvrhů a náplně studia teologie i povinností doktorského studijního programu je v souladu také moje přemýšlení o mnohých událostech z církevních dějin v oblasti teologie a stále dobrodružnější cestě za a s Pánem. Přiznávám se zcela otevřeně, že někdy je to náročné, ale při pohledu zpět se mi často potvrzuje ono známé přísloví: „Co Bůh řídí, dobře řídí.“

Staré a nové: staré jako východisko či překážka?

Mezinárodní konference, 28. dubna 2016

Katolická teologická fakulta pořádá dne 28. 4. 2016 mezinárodní konferenci, která nabídne českým i zahraničním studentům doktorských programů dějin umění, teologie, literatury, hudby i dalších kulturně historických oborů možnost, aby představili výsledky, k nimž dospěli při přípravě svých disertačních prací, konfrontovali své metodické přístupy, navázali kontakty a povzbudili se vzájemně ve studijním úsilí.

Téma konference *Staré a nové: staré jako východisko či překážka?* bylo zvoleno tak, aby zaujalo co nejširší okruh doktorandů a umožnilo jim přednést příspěvky reflektující to, jak se v uměleckém díle či v ideji zrcadlí předchozí tradice tvorby a myšlení, ať již se tak dělo formou recepcce a inspirace, kritického vymezení nebo odmítnutí.

Předchozí dvě konference byly věnovány tématům *Cultural transfer – umělecká výměna mezi Itálií a střední Evropou* (25. 4. 2014) a *Vidět – Slyšet – Číst – Rozumět* (24. 4. 2015). Příspěvky byly publikovány ve sbornících s parametry odborné publikace.

Zájemci o aktivní účast na připravované konferenci musí podat přihlášku nejpozději do 31. ledna 2016. Podrobnější informace jsou dostupné na webu fakulty a na adrese antiquus.novus@ktf.cuni.cz.

Tertuliánova nauka o manželství

S Pavlem Koronthály rozmlouvá David Vopřada

ThLic. Mgr. Pavel Koronthály (* 1981) vystudoval latinu a religionistiku na Filozofické fakultě a teologii na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Zapsal se do doktorského studijního oboru katolická teologie, přičemž si vybral specializaci v patristice.

Paule, mohl byste čtenářům představit téma své doktorské práce?

Zabývám se Tertuliánovým učením o manželství. Věnoval mu tři spisy (*Ad uxorem, De exhortatione castitatis, De monogamia*), ve kterých se vyjadřuje především k manželství druhému, uzavřenému po ovdovění. Asi není překvapením, že opakování manželství je pro něho nepřijatelné, nicméně možná zaujmou jeho radikální názory na první manželství. Nutno ovšem podotknout, že jsou-li vnímány v kontextu teologie dané doby, nejsou ojedinělé či pohoršující. I když některé výroky, například že manželství je uzákoněné smilstvo, se nečtou snadno.

Je jeho nauka v něčem aktuální?

Je užitečné vnímat historii pohledu na manželství, uvědomovat si fakt, že naše dnešní pojetí není samozřejmé a „odjakživa“, že vychází z nějaké tradice, konkrétní historie.

Jak jste se ke svému tématu dostal, co Vás na něm přitahovalo?

Víceméně náhodou. Mou ambicí bylo spíše překládat z latiny, zprostředkovávat texty, které v češtině dosud nemáme, doplněné o výkladovou studii zabývající se autorem, okolnostmi a souvislostmi vzniku textu. Můj školitel, doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D., mě pak nasměroval na Tertuliána a jeho spisy o manželství.

Během svého doktorského studia vyučujete latinu na Arcibiskupském gymnáziu, založil jste rodinu... Je možné skloubit nároky doktorandského života, práce a rodiny?

To je velice aktuální otázka. Je pravda, že doktorské studium nepřináší příliš povinností, které by vyžadovaly např. pravidelnou docházku či nároky tohoto typu. Pro systematickou práci na disertaci je ale nutné mít dostatečný čas, což je v mé současné situaci (výuka na dvou školách, dvě malé děti) zásadní problém. Proto také na nějakou dobu studium přerušuji.

Jaké jsou na fakultě podmínky pro doktorské studium? Představoval byste si něco jinak?

Rozhodně bych uvítal větší zapojení doktorandů do chodu fakulty. Určitou komplikaci představuje velmi různorodé zaměření jednotlivých doktorandů (těžko tedy vypisovat nějaký smysluplný společný seminář), fakulta také nemá dostatek studentů na to, aby se daly vypisovat semináře vedené doktorandy. Je ale jistě možné nechat doktorandy vést jednu či dvě hodiny v předmětu jejich školitele, svěřit jim vedení či opravování seminárních prací. Pro doktorandy je – alespoň dle mého názoru – užitečné vyzkoušet si tuto práci, vždyť kupříkladu vedení prací či naopak jejich oponování se od akademických pracovníků čeká a je jistě vhodné, aby se člověk učil tomuto „řemeslu“ na pracích menšího rozsahu a ne tak závažného typu, jako je například práce diplomová.

V nakladatelství Krystal OP vyšel Váš překlad Tertuliánových spisů o manželství. Proč byste jej případným čtenářům doporučil?

Tertuliánova argumentace je místy velice zajímavá, často zavádějící, občas pohoršující, někdy nás naopak jeho důslednost potěší. Číst tyto texty znamená seznamovat se s myšlenkami autora, který dokázal své myšlenky formulovat jasně, a i když se s jeho závěry nemusíme vždy ztotožnit, není (alespoň většinou) možné nad jeho argumentací jen tak mávnout rukou. A je na čtenáři, aby se s jeho závěry vyrovnal, popřípadě pokračoval ve studiu podobných míst u dalších teologů.

Karel Kozel

(16. 7. 1927 – 10. 9. 2009)

Doc. PhDr. Ing. Karel Kozel CSc. se narodil r. 1927 v Praze. Vystudoval Vysokou školu zemědělskou a Fakultu tělesné výchovy Univerzity Karlovy. Působil na Zemědělské technické škole v Poděbradech a na katedře strojní fakulty ČVUT. Na Katolické teologické fakultě vyučoval od roku 1999. Zemřel r. 2009.

Jsem vděčný za přátelství s ním. Byl to muž, který obohatil můj život.

Jednou jsme jako studenti KTF UK sjížděli Vltavu. Spali jsme ve stanech na tábořišti mezi Vyším Brodem a Rožmberkem. Ráno pršelo. Okolo sedmé byl Karel již na nohou a volal nás, abychom se probouzeli k činnosti. Vykoukl jsem ze stanu a viděl ho ve žluté pláštěnce s holýma nohama, jak se protahuje. V tom ponurém ránu byl pro mne jako slunce, které volá do nového dne a věští dobrý den. Karel byl rád mezi studenty, rád potkával lidi a byl vždy dobře naladěný.

Jindy jsme měli hodinu tělocviku v malé tělocvičně přímo v budově fakulty. Přišel tam také jeden asi padesátiletý student. Pod vedením Karla Kozla se přidal ke cvičení (tělocvik byl dobrovolný) a dělal s námi všemožné cviky. Stále mám před očima, jak v tesilkách a polobotkách dělá kotrmelce.

Karel byl do tělocviku nadšený, sám rád a pravidelně cvičil a toto své nadšení dokázal předávat také svému okolí. Všiml jsem si, že má rád zvláště začínající „sportovce“. Uměl pochválit a ocenit snahu, i když ten dotyčný nebyl schopen mimořádných výkonů. To nadšení pro tělocvik bylo nakažlivé.

Když jsme byli na zimním lyžařském výcviku na Božím Daru, bydleli jsme na faře. Sami jsme si vařili, měli jsme dobrou partu. Jeden večer jsme se vzdělávali v anatomii. Medička ukazovala na nejhubenějším bohoslovcí, kde najdeme jaký sval, kost a šlachy. Karel potom vytáhl starý sešit a začal nám předčítat. Měl v něm nastrodané různé poučné citáty. Mluvili jsme tenkrát o životě a o moudrém a dobrém přístupu k životu. Karel často říkal, že je rád, že může být v partě lidí, kteří mají k takové moudrosti blízko. Dokázal ocenit hledání pravých životních hodnot.

Docenta Kozla jsem znal jako člověka, který má rád lidi, umí pochválit, všimnout si druhého člověka, povzbudit a nakazit svou vitalitou. Někde jsem četl heslo „kdo chce zapalovat, musí hořet“. Karel Kozel toto uměl.

P. Jan Bóbm

Často vstupuje do našeho života někdo, kdo přináší něco nového. Docent Kozel – Kája, jak jsme mu říkali – vnesl do mého života umění pochvaly. Velmi silně si vybavuji okamžik, kdy mě v mých 26 letech učil plavat a na konci hodiny v bazénu dokázal jednoduše a pravdivě shrnout, co již umím a na co se příště zaměříme. A já věděl, že mu věřím, že vůči mně jedná férově. Mnohdy si při své práci na Karla Kozla vzpomenu a řeknu si: „Kdybych tak dokázal pochválit jako on!“

P. Kamil Vrzal

Jak již napsal Honza, Karel uměl chválit, a to i méně fyzicky nadané, k nimž se počítám. To jsem s žádným předcházejícím tělocvikářem nezažil. A tak jsem začal mít tělák rád. A taky svoje tělo jsem měl raději. Teď my chválíme Karla a přejeme mu radostné přebývání mezi nebešťany. Vážil si svého angažmá na KTF UK a rád se setkával s církevními a akademickými činiteli. Všechny zval na naše akce na kolech, na vodě nebo na horách.

V den, kdy Karel umíral, jsem se za ním chystal. Plaval jsem v bazénu v Podolí, měl jsem ještě půlhodinku, ale dostal jsem vnuknutí, „pokyn shůry“, abych pospíšil. Kája přijal svátostné zaopatření. Ten, který s námi sjížděl leckterou řeku, se zakrátko vydal na plavbu k břehu, který ještě neznal. A věřím, že se necvaknul, že dobře doplul tam, kam bychom rádi za ním.

P. František

Vodácký kurz KTF UK 2006: 79. narozeniny doc. Karla Kozla (Zdroj portrétní fotografie: Katolický týdeník 35/2004)

„Školní“ příprava ke kněžství před činností teologické fakulty

ZDENKA HLEDÍKOVÁ

Založení univerzity v Praze jistě znamenalo pro střední Evropu předěl ve vzdělání, pro jeho rozšíření a po delším čase i laicizaci. Ale odlišnou a složitější otázkou je, jak mohla činnost teologické fakulty ovlivnit výchovu a vzdělání zdejšího duchovenstva. Jde totiž o dvě na sobě nezávislé linie, které se dlouho neprotínaly.

Příprava na kněžskou dráhu probíhala vesměs nezávisle na univerzitě a bez pevných forem. Existovaly jen základní požadavky, které musel kandidát kněžského svěcení a tím i služby splňovat, a jen ty byly dodržovány a organizačně zajištěny. Musel umět číst a psát, čímž se rozuměla nejen znalost a tvorba písmen, ale též schopnost správně hlasitě přednést napsaný text a samostatně ho stylizovat, a to ovšem v latině jako vyspělém literárním a jediném liturgickém jazyku západu. Musel umět zpívat; a opět tu nešlo jen o dobrý hlasový projev

Sedmero svobodných umění poháněných Petrem Lombardským posouvá vůz posvátné teologie, 15. stol. (via Wikimedia Commons)

William z Nottinghamu učí univerzitní studenty, asi 1350 (via Wikimedia Commons)

a čistou intonaci, ale především o znalost textu a melodie běžně užívaného liturgického zpěvu. To vše znamenalo, že kandidát kněžského svěcení musel předem prokázat schopnost a dovednost k bezchybnému vedení liturgických i sakrálních úkonů. Kandidát to musel prokázat při zkoušce před biskupovým zmocněncem dříve, než byl zapsán do matriky svěcenců. Kandidáty představoval světiteli arcijáhen obvodu, odkud pocházeli. Ten za ně, za jejich požadované znalosti a současně za to, že splňují další dvě podmínky kněžství, ručil. Těmi byl legitimní původ (nebo alespoň již udělená dispens z illegitimity) a svědectví o tom, že vedou bezúhonný život. Obojí mělo zaručit morální předpoklady pro kněžství. Splnění těchto podmínek dokládal každý kandidát písemnými zárukami dvou osob, obvykle faráře z místa, odkud přicházel, a další významné osoby z jeho kraje. Dodržování tohoto kanonického předpisu v českém prostředí potvrzují dochované písemné doklady: výjimečně ony morální záruky, více je poznámek o výsledku kandidátovy zkoušky nebo pověření examinátora a z let 1395–1416 máme k dispozici dokonce celou matriku svěcenců.

„Školství“, kde mohli kandidáti získat požadované znalosti, nebylo nijak systematické. Základní výuka připomínala tehdejší cechovní systém: mistrem byl farář, učedníkem chlapec, který mu ministroval a případně konal další pomocné práce. Už k ministrování musel získat nějaké předpoklady – ono číst, psát, zpívat. Vše se zprvu memorovalo, a to samozřejmě v latině. Chlapec-scholár se nejdříve naučil nazpaměť latinský Otčenáš (po čase Krédo a d. mešní texty); až potom porovnával dobře zafixovaný text s jeho napsanou formou a tím se učil písmena, zkoušel je psát, sestavovat a číst. Atd. Stejně tak odposlouchal a sám reprodukoval liturgický zpěv. To byla podstata výuky na tzv. farních školách. Záleželo jen na faráři, nakolik žákovi zpřístupní i obsah textů a nakolik do své „výuky“ zahrne i další znalosti. Ministrant ovšem poslouchal i kázání a jejich závazným tématem byl výklad Otčenáše, Kréda a modlitby Ave Maria.

Vyšší stupeň vzdělání vhodného pro budoucí duchovní poskytovaly klášterní školy (případně i městské

školy, jejichž základ učebního programu byl stejný, byť přizpůsobený potřebám měšťanstva). To už byly opravdové školy s výukou teoretických předmětů, byť tu stále trvala ona podmínka účasti žáka na liturgii. Klášterní školy poskytovaly znalost trivia, tj. gramatiky, logiky a rétoriky jako nižších ze sedmi svobodných umění. Jak hluboce a případně s jak dalekým přesahem ke kvadriviu, tj. k vyšším svobodným uměním (aritmetika, geometrie, hudba a astronomie) se opět mohlo případ od případu lišit. Stále záleželo především na vzdělání a zájmu těch, kdo učili, a spolu i na tradici školy.

Jistou paralelu klášterním školám poskytovala katedrální škola, jaká byla při každém biskupském sídle. Tu pražskou vedl mistr školy, jako člen kapituly postavený na roveň kanovníkům; kromě výuky se žáci školy opět účastnili, už zpěvem, kapitulní liturgie. Pražská kapitulní škola se časem dopracovala značné úrovně a významu, takže od doby Přemysla II. se tu učila už i většina kvadrivia a Václav II. se pokoušel přetvořit ji v univerzitu. Úkolem nejnižší univerzitní fakulty, artistické, tj. fakulty sedmera svobodných umění, bylo totiž právě dobré zvládnutí celého kvadrivia.

Teologie ve své elementární náboženské podobě prostupovala všechno školství, ale jako samostatné disciplíně se jí až do založení univerzity nevěnovala žádná z dosud sledovaných škol v Čechách. Odkud se ale mohli tito teologičtí odborníci v zemi vzít, když dosud bylo takové vzdělání dosažitelné jen mimo obvyklé zdroje nebo v cizině? Po roce 1344 začal v Praze působit zvláštní mistr teologie, jakého byl povinen ustanovit při svém chrámu každý metropolita, a učinil tak i první pražský arcibiskup. Mistr teologie pak po vzniku univerzity patřil i mezi první profesory teologické fakulty, byť působil stále při katedrále; dalšími se stali lektori řeholních generálních studií.

Vznik řeholních generálních studií souvisel s centralizovanými a hlavně mendikantskými řády. Jejich vedení rozhodovalo o zřízení a zaměření studií, určených původně jen členům vlastního řádu. Studia měla postupně vzniknout ve všech centrech řádových provincií. V Praze se už ve 13. st. konstitovalo studium dominikánské

Výuka na univerzitě v Paříži, 14. stol.
(via Wikimedia Commons)

Setkání doktorů pařížské univerzity, 1537
(via Wikimedia Commons)

u sv. Klimenta na Starém Městě pražském. U sv. Jakuba v téměř městě působilo nejspíš od 1292, bezpečně od 1336 studium minoritské a u sv. Tomáše na Malé Straně pravděpodobně od počátku 14.st. (bezpečně doloženo 1343) generální studium augustiniánské. Po vzniku univerzity přibýlo ještě studium karmelitánské u Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském a po 1374 studium cisterciácké.

Svámi generálními studii reagovaly mendikantské řády na potřebu soustavného rozvoje vysokého vědění; záhy ji dokázaly realizovat i propojením s univerzitami a jejich svobodným systémem studia. Největší teologičtí učenci-světci, jako Albert Veliký, Tomáš Akvinský, Bonaventura, vzešli z řádového prostředí a odtud odcházeli na velké univerzity, především pařížskou jako nejvyšší teologickou autoritu středověké Evropy. Jejich názory se univerzitními disputacemi tříbily a prostřednictvím sítě evropských univerzit dále šířily. Do tohoto procesu se pak zdárně zapojila i teologická fakulta pražské univerzity, k níž byla zdejší generální studia připojena formou profesury řádových lektorů na teologické fakultě.

Vznikem teologické fakulty začalo v Praze působit vrcholné středisko vzdělanosti, jež intelektuálně podpíralo život současné společnosti; bylo spíše než se vzdělávací institucí srovnatelné s badatelským účelem a působením dnešních akademií věd. Univerzitní fakulty byly jistě otevřeny každému zájemci a studovali tu i mnozí duchovní a mnozí tu ještě ve 14. století získali univerzitní grady. Přesto se působení teologické fakulty zatím nijak nedotklo dosavadního systému přípravy ke kněžství. Ten změnilo až usnesení tridentského koncilu z poslední fáze jednání (ve druhé polovině roku 1563), když spolu s novými biskupskými semináři (do nichž vyústila dosavadní průprava) vyhlásilo jako závazné pro přípravu ke kněžství i univerzitní studium teologie.

Boží milosrdenství je ke všem stejně marnotratné

S Klárou Domskou rozmlouvá Šárka Lukešová

Kláro, mohla by ses prosím našim čtenářům krátce představit?

Jmenuji se Klára Domská, narodila jsem se v Brně. Po maturitě na gymnáziu jsem vystudovala Vyšší odbornou školu pedagogickou ve Svätém Janu pod Skalou a po ní nastoupila na Katolickou teologickou fakultu, obor teologie. Již během studia na fakultě jsem začala pracovat na částečný úvazek jako vychovatelka s mladými lidmi s poruchami chování, konkrétně v Diagnostickém ústavu pro mládež, s dívkami ve věku 15–18 let. Po dokončení studia teologie jsem si doplňovala odborné vzdělání v oboru speciální pedagogiky – etopedie na Pedagogické fakultě UK. Dalším z mých pracovních působišť se stal opět Diagnostický ústav, tentokrát ale pro chlapce, opět věková skupina 15–18 let. Jen pro představu, mladí se do těchto zařízení dostanou obvykle z důvodů dlouhodobých výchovných problémů, záškoláctví, experimentů s drogami nebo jejich pravidelného užívání, majetkové nebo násilné trestné činnosti apod. Současně jsem začala pracovat v terénních programech organizace SANANIM z.ú., která se konkrétně zaměřuje na pomoc lidem závislým na drogách. Zde pracuji doposud. Krátce jsem působila v jednom soukromém dětském domově, v současnosti vedle práce na ulici v terénních programech, jak jsem uvedla výše, pracuji jako terapeutka v terapeutické komunitě v jižních Čechách. Žiji v Praze a patřím do společenství zasvěcených panen pražské arcidiecéze.

Lidé, kteří přichází do terapeutické komunity, se s prázdnými dlaněmi potřísněnými krví někde v srdci modlí modlitbu zločince na kříži, i když ji třeba nikdy nevysloví.

Nyní trávíš hodně času v jižních Čechách, kde pracuješ v terapeutické komunitě.

Pobyt v terapeutické komunitě je jednou z možností léčby závislosti. Přichází sem ti, kteří velkou část života prožili v závislosti na různých drogách. Zpravidla si s sebou přináší mnoho zranění, popsany trestní rejstřík, málo zkušeností s fungujícími a milujícími vztahy a velké dluhy. Je jim 26–49 let a zkoušejí znovu začít, tentokrát jinak, bez drog. Někteří poprvé, jiní po několikáté. Učí se prožívat vztahy, komunikovat, řešit konfliktní situace, hospodařit s penězi, najít a udržet si práci, to vše poprvé nebo po dlouhé době bez drog. A znovu navázat vztahy se svými blízkými, pokud je to ještě možné.

Na částečný úvazek zároveň pracuješ jako terénní pracovníce v Praze, v organizaci SANANIM z.ú. Jak dlouho? V čem se liší práce v terénu od práce v komunitě?

V terénu pracuji osmým rokem. Jedním z rozdílů je střízlivost – klienti komunity abstinují od všech návykových látek, zatímco v terénu pracuji s aktivními uživateli, intoxikovanými klienty. V komunitě je stabilní skupina, která se mění pomalu, jednou za pár měsíců někdo přijde, někdo odejde, ale stále 20 stejných lidí. V terénu míváme během odpolední služby (4 hodiny přímé práce s klienty) průměrně 170 kontaktů, a to zdaleka nepotkáme všechny. Z těchto skutečností i z cílů daných pracovišť se odvíjí i konkrétní rozdíly ve způsobu práce s klienty. V komunitě se čas dělí mezi manuální práci, práci na skupinách, kde probíhá skupinová terapie, a osobní volno. V terénu se pohybujeme v místech, kde pobývají aktivní uživatelé drog. Kontakt s klienty je obvykle rychlý, 1–2 min, nelze plýtvat slovy. Během něj proběhne výměna injekčního materiálu, za přinesené špinavé injekční jehly dostanou čisté, a další se odvíjí od konkrétní situace. Někdy se dáme do

řeči; mluvíme o zdraví, bydlení, trestněprávních věcech, léčbě nebo jen tak o životě. Jedním z cílů naší práce je motivovat klienty z terénu k pozitivní změně v životě, k něčemu, co pro sebe mohou udělat. Jak konkrétně ta změna bude vypadat, se pak spolu domlouváme. Někdy se jedná o zlepšení bydlení, někdy o řešení zdravotních obtíží, někdy mluvíme i o změně ve směru k abstinenci.

Jak se projevuje Boží milosrdenství v sociálně charitativním působení křesťanů?

Jako kdekoli jinde, stejně marnotratně ke každému. V obou případech, v terénu i v komunitě, se snažím zvát k životu, ke skutečnému životu, Životu. Dodávat odvalu ke změně, kráčet po boku, někdy jen být blízko a naslouchat. Často myslím na Ježíšova slova velekněží a farizeům „Celníci a nevěstky vás předcházejí do Božího království.“ Vlastně jsem vděčná za tu možnost být blízko všem těm celníkům a nevěstkám, i když je někdy náročná. A modlím se, abych Pánu Bohu uprostřed těchto jeho dětí moc nepřekážela v jeho díle, svými představami o tom, jak by mělo vypadat, předsudky apod.

Hledají tito lidé Boha? Ptají se po smyslu života?

Tuto otázku položíme my, křesťané, z „bezpečí“ svých kostelů, společenství, slušných a zbožných životů. Ti, kdo nepotkali bídu, kdy člověk padne na dno, nebo si to o sobě myslí. Ti totiž, kteří přichází s prosbou o pomoc v zápase se závislostí do terapeutické komunity, jsou obvykle na dně. Někteří zde nejsou poprvé. Zklamali, znovu prohráli, neodolali. Drogy a jejich závislost na nich jim zničily všechny rodinné vztahy nebo jejich většinu. Zničili si zdraví, mnozí již nevratně, rozprodali majetek svůj i svých blízkých, kradli, podváděli, živili se prostitucí, někteří mají za sebou závažné násilné trestné činy, roky strávené výkonem trestu odnětí svobody, suicidální pokusy. Dluží, kam se podívají, a vlastně ne jen na té materiální rovině. Léčí se u nás někteří rodiče, jejichž děti na ně, zatím marně, čekaly.

Tito lidé hledají Boha. Ptají se po něm. Bytostně Ho hledají, ačkoli to takhle neřeknou. Hledají smíření, odpuštění, napřímení, ale i způsob, jak splatit dluh. Ptají se po smyslu života, ale ptají se jinými slovy, ptají se jiným jazykem. Není příliš učený, natož zbožný. Hledají smysl života, který se jim moc nepodařilo žít. Života, kdy nebyli šťastni a ubližovali sobě i druhým. Nemají co nabídnout a přicházejí skutečně s prázdnými rukama. Nemají, čím se obhájit, nemohou se pyšnit dobrými skutky, posty, almužnami, modlitbami, načteným Písmem... ničím. V tomto jsou, myslím, disponovanější než křesťané. My si často myslíme, že máme Bohu co nabídnout, něco z naší sbírky dobrých a zbožných skutků. V tomto jsou krok před námi. S prázdnými dlaněmi potřísněnými krví se někde v srdci „modlí modlitbu zločince na kříži“: „Ježíši, pamatuj na mě...“, i když ji třeba nikdy nevysloví.

Co Tě vedlo ke studiu na KTF UK?

Ve Svatém Janu pod Skalou jsem se setkala s biblistikou a dalšími teologickými disciplínami, bavily mě, a tak jsem se rozhodla se jim dál věnovat. Svůj vliv sehrálo i to, že jsem ve Svatém Janu pod Skalou získala odborné vzdělání v oboru pedagogika – vychovatelství, kterým jsem se chtěla i mohla živit. Bez něj bych teologii studovat nešla.

Vzpomínáš na fakultu ráda?

Ano. Bylo pro mě cenné být u toho, když fakulta v roce 2002 nějakým způsobem začínala znovu, zažívat budování a tvoření nových věcí zevnitř. Bylo to nějak jedinečné a neopakovatelné. Rozhodně k tomu přispěly i přátelské a otevřené vztahy se spolužáky v ročníku a některými přednášejícími.

Výměna injekčního materiálu
(fotokronika SANINIM)

Keramická dílna
(fotokronika SANINIM)

Bylo pro Tebe studium na KTF přínosem?

Možná víc než veškeré studium pro mě byla přínosem možnost setkání s některými lidmi, kteří pro mě byli svědky Božími na zemi. Že jsem je ještě „stihla zažít“. Toho si osobně vážím víc, než všech přednášek dohromady. Mám teď na mysli pana doktora Mádra, rozhovory a diskuze v rámci semináře z morální teologie i mimo něj, a pana profesora Hellera, který nám přednášel část starozákonní biblistiky. Myslím, že pro můj osobní život to byla ta nejdůležitější setkání na fakultě.

Celkově, na první pohled a s ohledem na svou nynější praxi, bych mohla říct, že mi fakulta nedala to, co potřebuji. Odborné vzdělání pro svoji profesi jsem si musela doplňovat jinde a z toho, co jsem se na fakultě učila, nepoužívám v běžné práci s klienty téměř nic. Šla jsem nicméně studovat fakultu teologickou, nikoli pedagogickou nebo filozofickou, a nemyslím si, že by je teologie měla/mohla suplovat. Vzdělání v oblasti speciální pedagogiky a etopedie, stejně jako psychoterapeutický výcvik, jsem si doplňovala později, v institucích k tomu určených. Díky nejrozličnějším rozhovorům, nejčastěji s klienty nebo kolegy v práci, si ale uvědomuji, že mi fakulta rozhodně dala solidní základy v oblasti dogmatické teologie a stejně tak v biblistice. Bohužel totéž nemohu říct o morální teologii, z níž byl pro mě vedle již zmíněných seminářů s Oto Mádrem nejpřínosnější seminář s docentem Skoblíkem.

Z mého pohledu se fakulta soustředí na vzdělávání těch, kteří se věnují pastorační práci v církvi – výuce náboženství, přípravě na přijetí svátostí nebo jejich konkrétnímu vysluhování. Já se setkávám s lidmi – a nejen klienty sociálních služeb – kteří o křesťanství nic nevědí nebo o něm mají zmatené představy a pomýlené informace. Nerozumějí církevním termínům, nevědí, co je to milost, svátost, vykoupění, pod pojmem hřích vidí pouze provinění proti šestému přikázání. Naše „církevní hantýrka“ je pro ně cizí jazyk. Svědčit o Kristu, který mě zachránil, spasil a daroval život, srozumitelnými slovy, jsem se učila v jiném prostředí než na fakultě, a tak jsem toto od fakulty ani neočekávala. Kladu si nicméně otázku, zda by teologická fakulta v misijním území, jímž Čechy jsou, neměla také vychovávat misionáře, nositele a zvěstovatele evangelia. Radostné zvěsti pro ty, kteří o Kristu nikdy neslyšeli. Ty, jimž je rozumět. A záměrně zůstávám u nezodpovězené otázky; jsem si vědoma toho, že zvěstování Krista, Spasitele, je závislé na mém osobním vztahu k Němu, na mém osobním setkání s Ním, na tom, zda Mu dovolím, aby byl skutečně mým Pánem. A to je osobní volba každého, kterou nemůžu garantovat ani sebelepší teologická fakulta.

Arteterapie
(fotokronika SANINIM)

Jan Evangelista Urban, student opravdu mimořádný

VÁCLAV VENTURA

Papež sv. Jan Pavel II. v konstituci Sapientia christiana uvedl, že teologická fakulta jako celek i všichni její členové mají poskytovat svědectví plné oddanosti Kristu a že mají vyučující „vynikat řádným životem, neporušeností nauky a pečlivým plněním svého úkolu“. Připomněl tak základní pedagogický princip, o který se křesťanství opírá: následování Krista a příkladu jeho svatých. Mohlo by se to zdát naivní. Cožpak nemáme být formováni realitou, jaká je? A není realitou svět, který je chaoticky prostoupen dobrem i zlem? Není představa fakulty jako „ostrůvku pozitivní deviace“ iluzorní? Nikoli. Právě v této situaci musíme hledat i předkládat orientaci pomocí postav, které se zřetelným způsobem odvracejí od zla a přikláníjí se k Bohu. Proto chceme v této rubrice představovat především ty absolventy, kteří představují podobu „zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti“ (Ef 4,13). Tentokrát jím bude kandidát blahověření Jan Evangelista Urban OFM. (VN)

Josef Vojtěch Urban se narodil 20. 2. 1901 v Praze na Žižkově, v prostředí spíše proletářském. Zkušenost s bezmocí, nespravedlností a bídou poznamenala Josefův pohled na svět. Možná byla prvním impulsem jeho františkánství, sociální citlivosti a činnosti, které později zasvětil podstatný kus života.

Církevně-politické poměry prvních dvou desetiletí 20. století nebyly vůbec katolické církvi nakloněny. Silná protikatolická propaganda, cílený proticírkevní boj. Také strukturální život církve byl ochromen. Neutichla ještě ani protimodernistická nálada, která zastíňovala výhledy k podstatnému.

V této atmosféře se probouzí Urbanova víra a její reflexe. V r. 1915 přichází na křižovatku svých dějin. Vstupuje do třetího řádu sv. Františka. Touha po řeholním životě a kněžství je tak velká, že opouští nedokončené gymnasium a vstupuje do prvního řádu františkánského, kde se světilo i bez maturity. 1. 9. 1918 má v Moravské Třebové obláčku, dostává jméno Jan Evangelista.

Entuziasmus a překotný spěch, který jej odvedl od maturity, se nyní hlásí o svou daň. Musí dokončit septimu jako privatista na Arcibiskupském gymnasiu v Praze-Bubenci (1919), kde však neuspěl. Kvůli změnám školských zákonů neuspěl ani pokus na řádovém státním učilišti v jihotyrolském Bolzanu, kde se navíc dostavily vážné zdravotní potíže. „A tak mne Otec Provinciál Kapistrán povolal samotného, jako určeného k brzké smrti, do Prahy, kde jsem začal r. 1921 jako mimořádný posluchač teologii na Karlově univerzitě.“ Studoval tu čtyři roky, vykonal potřebné zkoušky s výborným prospěchem.

Na kněze byl vysvěcen biskupem Janem Sedlákem 15. 6. 1924 a následující den slavil primici v Emauzích, kam podle pamětníků pomýšlel vstoupit. První mše sloužil „sám a sám, za zpěvu ptactva, v prvotní blaženosti z toho, po čem jsem toužil jako po neuvěřitelném cíli od deseti nebo dvanácti let“ – tajemná příprava na jiné samoty. Po prázdninách pokračoval ve studiích. „Bylo to ve třetím roce teologie, takže jsem na úsvitu kněžství byl v Praze, studoval poslední ročník teologie, fakulta byla ještě ve Spálené ulici a dodělal jsem všechny zkoušky v roce 1925.“

Po svěcení byl jmenován magistrem kleriků a jejich instruktorem pro vyšší gymnasiální předměty v Kadani nad Ohří: učil náboženství, latinu, řečtinu a dějepis pro kvintu až oktávu, a to v češtině i němčině. Sám odmaturoval na Arcibiskupském gymnasiu, i když „jen většinou hlasů“.

Jako mimořádný posluchač byl na přání řádu zapsán na filosofické fakultě (latina, řečtina, dějepis). Františkáni chtěli zřídit vlastní teologické učiliště a bylo třeba mít kvalifikované přednášející. Proto měl dosáhnout doktorát. Později vzpomínal, že si na fakultě v hábitu připadal jako bílá vrána. „V náboženském ohledu byl na fakultě duch indifferenční, filosoficky a ideově bezvýrazný, žádné zaujetí, ale také žádné sympatie.“ Po pěti letech napsal a obhájil disertaci *Problém universalit u sv. Bonaventury* a složil rigoróza z filosofie a estetiky. 19. 6. 1930 byl v Klementinu promován doktorem filosofie.

V té době byl již vikářem konventu u Panny Marie Sněžné v Praze, magistrem kleriků a řídil sociálně charitativní práce na periferii. Rok 1929 byl rozhodující pro vznik Apoštolátu, který organicky vyrůstal pod vedením a inspirací otce Jana ze společenství třetího řádu sv. Františka. Aktivuje se sociální práce a spontánně vzniká forma pracovníků z povolání, kteří opustili

Kněz
(zdroj: Václav Ventura, Jan Evangelista Urban: život a dílo)

soukromý život a věnovali se výlučně apoštolátu. Téhož roku se terciáři usazují ve Starých Dejvicích při kapli sv. Václava, kde sestry obdržely dva chudícké domky. Na celosvětové konferenci řeholí v St. Gallen v r. 1938, již se Urban účastnil, se Apoštolát ukázal v konkurenci podobných společenství jako nejpracovitější – dá se mluvit o světovém primátu „řeholnic bez hábitu“.

Významným počinem bylo založení studijního centra. Myšlenka katolické univerzity byla nereálná, ale specializované studium, které nesupluje, nýbrž doplňuje obory přednášené na univerzitě, katolická církev i univerzitní studenti potřebovali. Roku 1937 potvrdil arcibiskup pražský samostatný studijní a vzdělávací ústav Studium catholicum, prefektem ustanovil Urbana. Normální činnost ústavu přerušila válka. Arcibiskup Josef Beran proto r. 1947 ústav i jeho nové stanovy potvrdil. Posluchárny byly opět přeplněny.

Vzpomínky pamětníků ukazují, že byl Urban po válce žhavým kandidátem na pražský arcibiskupský stolec. P. Františkovi Kohlíčkoví říkal: „„Kdyby mě svatý Otec jmenoval, zařídil bych si svůj pokoj chudě, po františkánsku.“ Pán s ním měl jiné plány.“ Nezvolení a překonávání určitých zklamání vedlo prozíravě k ujištění o smysluplnosti hlubokého ponoru a zakotvení jeho života a teologie.

Zcela nová situace nastala po r. 1948. V r. 1950 byl zatčen a 5. 4. ve známém monstrprocesu s představiteli mužských řeholí odsouzen k dlouholetému vězení. O této době téměř nemluvil. V autobiografii stroze vy počítává zastavení své vězeňské cesty. Ale je nepochybné, že se tato zkušenost nasmazatelně vryla do jeho teologie. Odloučení, opuštěnost jako účast na Kristově kříži a zároveň jako dny Kristovy samoty a pokušení na poušti. To vše prožívá jako smysluplnou spoluúčast na Kristově díle pro spásu světa.

Cesta věznicemi skončila 12. 9. 1963. Po návratu se Urban sžívá s novou situací ve společnosti, církvi a teologii. V l. 1968–1973 mohl veřejně sloužit. Jsou to léta intenzivní práce pro Apoštolát, pro nějž koná sérii exercicií, v nichž se koncentruje prožitá a protřpěná teologie let minulých. Vypomáhá u sv. Václava v Dejvicích, účastní se kněžských konferencí, přednáší v cyklu Živá teologie, spolu s lékaři se podílí na obnovení činnosti lékařské společnosti sv. Lukáše. V lednu 1974 však státní souhlas ztratil. Ve svém moudrém postoji umenšil extenzitu činnosti, aby se s ještě větší intenzitou věnoval teologii a individuálnímu duchovnímu vedení. Z této doby pochází řada významných duchovních textů. Takřka až do své smrti, k níž došlo 7. 1. 1991, sloužil Apoštolátu, ale individuálně i mnoha dalším.

Jeho teologický odkaz je čitelný: zakotvení v hlubinách duchovního života, v modlitbě a kontemplaci všedního dne, důraz na charismatickou neinstituční stránku církve, na serafickou vroucnost, solidární chudobu a službu potřebným. Žít plně v proudu současného života, žít odvážně a věrně se stálým výhledem do budoucnosti. Většina teologických prací má praktický dopad pro život: přednášky pro kněze, lékaře, kázání, exercicie, příručky pro duchovní život a apoštolát – živá teologie.

Svěcení bez fakulty, mimořádné studium na univerzitě bez maturity, nestandardní cesta k doktorátu. Pro dnešní „strážce vědeckosti“ těžký oříšek. Urban se nestal docentem ani profesorem, arcibiskupem ani monsignorem. Funkci provinciála v l. 1938–1941 bylo těžko závidět. Diecézní proces blahořečení byl zahájen r. 2000. V logice jeho františkánské pokorné cesty by bylo, aby nepokračoval. Rád bych se tu však mýlil.

Františkán
(zdroj: Václav Ventura, Jan Evangelista Urban: život a dílo)

Hlavní použitá literatura

Co není v „Memoriale“: několik pohledů do činnosti Důstojného Otce. Praha: [s. n.], 1982 (samizdat).

URBAN, Jan Evangelista. *Memoriale.* Nespeky: [s. n.], 1966 (samizdat).

VENTURA, Václav. *Jan Evangelista Urban: život a dílo.* Brno: CDK, 2001.

Informace

20. 5. – 30. 9. se studenti mohli zapojit do *evaluace výuky*.

21. 5. byl tradiční mši *Te Deum* v kostele sv. Markéty na Břevnově slavnostně zakončen akademický rok 2014–2015. Hlavním celebrantem byl Dominik kard. Duka. Po mši následovala zahradní slavnost, při níž se studenti Dějin evropské kultury představili se svým nastudováním „Hry o Kristově zmrtvýchvstání i o jeho oslavení“.

21. 5. převzal prof. PhDr. Stanislav Sousedík, CSc., dr.h.c. zlatou *pamětní medaili Univerzity Karlovy* za celoživotní postoje, přínos pro poznání dějin filozofie, teoretickou filosofickou reflexi i působení na KTF UK i na FF UK.

25. 5. – 30. 6. a 1.–15. 9. se studenti i učitelé trápili v průběhu *zkouškového období*.

1.–3. 6. se konalo první kolo *přijímacích zkoušek*.

12. 6. převzal *profesorský jmenovací dekret* prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. (s účinností od 1. 5.).

15.–30. 6. a 1.–8. 9. proběhly *státní závěrečné zkoušky*.

1. 7. – 31. 8. měli studenti *letní prázdniny*.

3.–13. 7. se studenti a absolventi katedry českého jazyka a literatury PedF UK a oboru dějiny evropské kultury KTF UK vydali pod vedením PhDr. Miloše Sládky, Ph.D. na *společnou exkurzi* „přes haličské pláně aneb Putování rovinami a zejména horami Haliče a Malopolska“.

1. 8. vstoupilo v platnost *docentské jmenování* doc. Jaroslava Brože, Th.D., S.S.L.

15.–19. 9. a 25. 9. se konalo *druhé kolo přijímacích zkoušek*.

3. 9. – 9. 10. proběhla v Topičově salonu studentská kurátorská výstava *CRASHTEST 5: Transmise* zaměřená na 3D tisk v sochařství.

9. 9. zasedal *akademický senát KTF UK*.

29. 9. byla v kostele Panny Marii před Týnem celebrována slavnostní mše *Veni Sancte* k zahájení akad. roku 2015–2016. Hlavním celebrantem byl

Konference *Otázky rodiny v současném světě a v současné církvi* (foto: Helena Kodalíková)

Dominik kard. Duka. Následovala imatrikulace nově přijatých studentů v Karolinu.

30. 9. byla *zahájena výuka*. V podvečer se konalo *úvodní setkání studentů prvních ročníků*, během něhož obdrželi informace o fakultě a studiu. Drobné pohoštění připravil studentský spolek.

1. 10. vstoupilo v platnost *docentské jmenování* doc. PhDr. Josefa Bartoně, Th.D.

3. 10. byla ve fakultní kapli sloužena první ze mší, které jsou pravidelně slavěny každou sobotu, na niž připadá výuka kombinovaného studia oborů teologické nauky a aplikované etiky. Pro studenty prezenčního studia je mše dostupná každodenně.

21. 10. zasedal *akademický senát KTF UK*.

26. 10. se pod záštitou Centra Pro Oriente Christiano uskutečnila *přednáška dr. Gabyho Abú Samry* z Libanonské univerzity v Bejrútu na téma „Údolí Kadíša, duchovní centrum maronitské spirituality“.

4.–5. 11. proběhla mezinárodní vědecká konference *Otázky rodiny v současném světě a v současné církvi*.

3.–6. 11. se fakulta v Brně zúčastnila veletrhu vzdělávání *Gaudeamus*, který se zaměřuje především na uchazeče o studium z řad maturantů.

5. 11. se konala *bakalářská promoce* v Profesním domě na Malé Straně.

5. 11. *zemřel* Mons. ThLic. Bohumil Kolář, někdejší odborný asistent katechetiky.

7.–9. 11. proběhly *doplňovací volby do studentské komory* akademického senátu KTF UK. Zvoleni byli Bc. Klára Nechvílová a Mgr. Jan Martínek.

10. 11. zasedala *vědecká rada KTF UK*.

13. 11. se konala *magisterská promoce* v Karolinu.

16. 11. – *děkanský den* (zrušena výuka).

24.–25. 11. uspořádal studentský spolek *Kněžní burzu*.

25. 11. proběhlo kolokvium *Sermo Dei currat et clarificetur* u příležitosti 50. výročí vydání koncilní konstituce *Dei Verbum*.

25. 11. zasedal *akademický senát KTF UK*.

1. 12. se v Karolinu konala *promoce absolventů rigorózního řízení*.

1.–22. 12. – *roráty na schodech* v prostorách před děkanátem: pedagogové, studenti a další zaměstnanci (nejenom) fakulty se před výukou shromažďují, aby se společně pomodlili část rorátních zpěvů a vyslechli krátké duchovní slovo.

2., 9. a 16. 12. – *rorátní mše svatá a adventní snídane*: pedagogové, studenti a další zaměstnanci fakulty se před výukou shromažďují ke mši ve fakultní kapli. Následuje společná snídane.

7. 12. – *poutní slavnost fakulty* v předvečer památky Neposkvrněného početí Panny Marie. Hlavním celebrantem byl apoštolský nuncius J. Ex. Giuseppe Leanza.

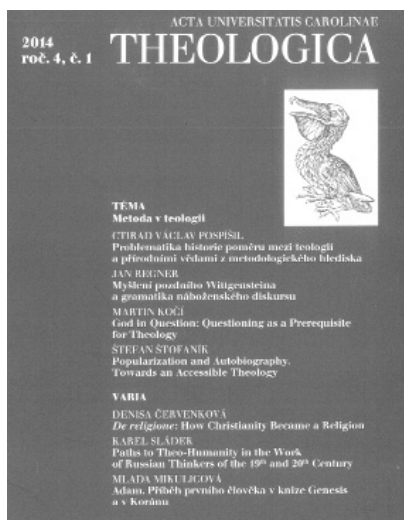
8. 12. uspořádal studentský spolek tradiční *Mikulášskou besídku*.

13. 12. proběhla v kostele Nejsvětějšího Salvátora vernisáž výstavy *Pavel Markus – Kinesis*. Spolupořádalo Centrum teologie a umění.

16. 12. zasedal *akademický senát KTF UK*.

23. 12. '15 – 3. 1. '16 – *vánoční prázdniny*.

AUC Theologica

Jak se čtenáři mohou k časopisu dostat?

Jednotlivá čísla časopisu je možné zakoupit v Nakladatelství Karolinum, zájemci o předplatné se mohou emailem obrátit na redakci časopisu (theologica@ktf.cuni.cz).

Plné texty všech článků a zpráv lze také nalézt na webu www.theologica.cz.

Pro vědeckou veřejnost je pak důležitá skutečnost, že časopis je uveden v několika mezinárodních databázích, v poslední době jsme byli zařazeni do prestižní evropské databáze ERIH+.

Redakce Doxy připravila rozhovor s Davidem Vopřadou, předsedou redakční rady a výkonným redaktorem časopisu *AUC Theologica*, který je vydáván na KTF.

Mohl byste čtenářům časopis přiblížit?

AUC Theologica, plným názvem *Acta Universitatis Carolinae Theologica*, jsou vydávána od roku 2011, a to dvakrát ročně. V předchozím desetiletí bylo na fakultě vydáno několik sborníků, na něž časopis navazuje. Na rozdíl od *Doxy* se nejedná o popularizační, ale o odborný teologický časopis, který badatelům umožňuje seznámit vědeckou veřejnost s výsledky vlastního výzkumu. *Theologica*, jak již název napovídá, publikují studie z oboru teologie a z dalších příbuzných disciplín. Podobnou službu teologům poskytuje např. také časopis *Studia theologica*, vydávaný společně českými katolickými teologickými fakultami včetně KTF.

Snaží se redakce časopisu zaměřovat pozornost na některé otázky?

Každé číslo *Theologik* se zaměřuje na vybrané téma – v uplynulém roce jsme například chtěli ukázat, jakým způsobem v současné době přistupuje k Janu Husovi katolická teologie. Úplně poslední číslo se věnuje duchovnímu doprovázení. Tomuto tématu se vždy věnuje několik článků v první části časopisu. Zbytek čísla již tematicky zaměřený není, obsahuje další studie autorů, recenze knih a zprávy.

Časopis tedy vydává pouze studie vyučujících na KTF?

Naši vyučující tvoří pochopitelně významnou část autorů, jejichž články vydáváme. Možnost publikovat v časopise mají ale i teologové z ostatních pracovišť, a to domácích i zahraničních. Ty oslovujeme pro studie do tematické části čísel, ale mohou své příspěvky nabízet i sami. Chceme, aby se *Theologica* stávala platformou pro vědecký dialog, a to nejen v rámci českého prostředí, ale i se zahraničím.

Říkáte, že časopis cílí také na zahraniční badatele. Málom který z nich ale dokáže číst texty v češtině...

Máte pravdu, čeští teologové určitě nemají zůstat komunitou, která se zajímá pouze o české prostředí. Má-li si jejich – často velice přínosná – práce nalézt cestu k mezinárodní komunitě, musí hovořit stejným jazykem. V *AUC Theologica* stále roste podíl článků zveřejňovaných v angličtině a dalších evropských jazycích. Všechny studie jsou také opatřeny anglickým názvem, resumé a klíčovými slovy. Nemůžeme ještě 25 let po „listopadu“ žít v iluzi, že „my jsme ti za oponou“, nebo že se na nás pohlíží – jakožto postkomunistickou zemi – shovívavěji. Naši teologové jsou součástí mezinárodní komunity, s níž nemohou nespolečně pracovat. A jsem přesvědčen, že nelze pouze přejímat práce zahraničních teologů, ale že mají čeští teologové aktivně přispívat i do mezinárodní diskuse. A k tomu mají svou trošku přispět i *AUC Theologica*.

Cesty katecheze: časopis pro katechetiku a náboženskou pedagogiku

Kde si mohou čtenáři časopis přečíst?

Cesty katecheze mají od počátku všechny vydané texty dostupné v plném znění na www.cestykatecheze.cz.

Jednotlivé články lze stáhnout i ve formátu pdf. Bude tomu tak i nadále, i když se koncem tohoto roku radikálně změní podoba stránek. Nové mají být provozovány ve stejném redakčním systému jako AUC Theologica. Starší ročníky budou dostupné v archivu v původní podobě. Lze do nich nahlédnout i v tištěné podobě v knihovnách. V nové verzi, která bude graficky jednodušší, se zatím nepočítá s tiskem časopisu, dokud pro ni nenajdeme sponzora.

Časopis *Cesty katecheze* přibližuje čtenářům Doxy vedoucí redaktorka Marie Zimmermannová, členka Katedry pastorálních oborů a právních věd na KTF.

Začneme od názvu časopisu. Proč „cesty“?

Pojem „cesta“ má důležitý teologický význam. Je v něm přítomen odkaz na běh dějin, na proces, na možnost rozvíjet se, jít dál, orientovat se, hledat pravou cestu apod. Každá cesta zpravidla někam směřuje, proto je v tomto pojmu přítomen i cíl. Časopis *Cesty katecheze* se zabývá především cestou života jednotlivce a společenství, kteří putují nebo teprve objevují cestu k cíli plného společenství s Bohem. Tuto cestu reflektuje pohledem odborníků, teologů a těch, kteří se věnují vědám o člověku včetně pedagogiky a jejích dílčích oborů.

Jak Cesty katecheze „doputovaly“ na KTF a jaké změny nastanou v souvislosti se změnou vydavatele?

Časopis opravdu nevznikl na půdě KTF, ale od roku 2009 do roku 2014 jej vydávala Česká biskupská konference. Od počátku působili v její redakční radě i kolegové z KTF a s dalšími redakce spolupracovala buď jako s autory, nebo jako s recenzenty. Jelikož časopis byl zamýšlen nejen jako prostředek k představení našich oborů a jejich současného vývoje, ale zejména jako teoretická pomoc pastorační praxi, byla původní volba vydavatele logická.

Změna vydavatele byla projednána s vedením Katechetické sekce ČBK, se členy Katechetické subkomise ČBK tvořené konzultanty z diecézních katechetických center a z fakult, a samozřejmě také s vedením KTF. Důvody znají ti, kteří byli „u toho“. Pro redakci a redakční radu je nyní důležité zachovat kontinuitu v tom, co se osvědčilo, a některé přístupy změnit. Proto se v letošním roce navenek jakoby nic neděje, ale uvnitř redakce se intenzivně přemýšlí a zároveň se připravuje jediné číslo letošního ročníku, které vyjde až v závěru roku 2015.

Co nabídnou Cesty katecheze čtenářům v novém období?

Témata jednotlivých čísel budou nadále vybírána zejména vzhledem ke čtenářům, kteří se podílejí profesionálně nebo dobrovolně na pastorační činnosti církve a nesou nějaký díl odpovědnosti za působení v oblasti katecheze a náboženského vzdělávání. Těm jsme se dosud snažili vycházet vstříc vydáváním praktické přílohy, která navazovala na teoretické články. Vzhledem ke kapacitním možnostem tuto službu významně omezíme. Nahradíme ji spoluprací s Katechetickou sekcí ČBK na vytváření a naplňování nových internetových stránek s metodickými materiály.

Vedle tematických článků určených pro praxi zavedeme také rubriku, v níž chceme prezentovat rozvoj a přínos pastorálních oborů pro pastorační praxi. Souvisí to s tím, že dnes se častěji objevují otázky o přínosu teologie nejen pro společnost, ale pro samu církev. Některé pastorální obory, jako je katechetika, nebývají chápány jako obory teologické a jsou zařazovány do pedagogiky. S určitou prestiží oboru také souvisí zařazení časopisu do databází odborných časopisů. *Cesty katecheze* patřily několik let k recenzovaným časopisům, jejich vyřazení z databáze nebylo zdůvodněno. Proto nás ve výše uvedených souvislostech čeká řada úkolů.

Nadační fond Arnošta z Pardubic

JDE O NAPLNĚNÍ PROMOČNÍHO SLIBU A PROHLoubENÍ FAKULTNÍ POSPOLITOSTI

Jedním z těch, kdo přispěli našemu nadačnímu fondu, je Mgr. et Mgr. Josef Fiřt, LL.M., advokát a společník Advokátní kanceláře KF Legal, s.r.o., mj. absolvent KTF UK. Zeptali jsme se: Jak vzpomínáte na studia teologie? Byla pro Vás přínosná?

Léta strávená na fakultě byla velmi inspirativní, rád na ně vzpomínám a stále z nich čerpám, a to ve více směrech. Studium mi pomohlo jak rozumově, tak niterněji uchopit víru, během kontaktních hodin (a nejen během nich) se zde vytvořila řada přátelství, která přetrvala dodnes, a v neposlední řadě je na co navazovat – vždyť promoci studium nekončí... Takže přínosná rozhodně byla.

Proč považujete podporu Nadačního fondu Arnošta z Pardubic za důležitou?

Jednak podporu chápu jako určitou formu splátky dluhu alma mater a zároveň naplnění promočního slibu, jednak nemyslím, že je otřepaným klišé „prohlubování fakultní pospolitosti“. Proto i podpora časopisu DOXA, který se může stát vhodnou platformou pro vzájemné sdílení a setkávání absolventů i studentů stávajících, se mi jeví jako ideální cesta.

VÁŽENÍ A MILÍ ČTENÁŘI DOXY,

jsem si vědom, že je stále více nadací i dalších spolků, které se s nataženou rukou obrací na veřejnost se žádostí o finanční příspěvek. Dávám vám ke zvážení, zda stejně jako já vnímáte rozdíl mezi ohroženými pejsky a ohroženou lidskou duší. Z mnoha stran slyšíme, že je třeba pozvednout morální i duchovní úroveň společnosti. Kdo jiný by měl naplnit naději na pozitivní obrat, než nejstarší teologická fakulta v našich zemích? K jejímu zviditelnění ve společnosti a k podpoře jejích studentů je orientována veškerá aktivita našeho nadačního fondu. Proto vás znovu zdvořile prosím o jakýkoliv, byť drobný, finanční dar.

Zůstávám v úctě
Ing. Václav Talíř
předseda správní rady

Pokud máte chytrý telefon a účet u banky podporující QR platby, pomocí tohoto kódu se Vám v aplikaci banky předvyplní platba na náš účet ve výši 100 Kč, kterou pouze potvrdíte. Děkujeme.

SEZNAM DÁRCŮ

Bušková Magda
České teplo s.r.o.
Cortuum, s.r.o.
Fiřt Josef
Fuchsová Eva
Hybler Jindřich
Ondřejčková Sylva
Salák Ondřej
Salvet Ondřej
Vrbenský Pavel
Zejsa Petr
Zimmermannová Marie

Upřímně děkujeme!

Číslo účtu:
604 181 00 07 / 6000
PPF Banka, Praha 6

Pro další informace, uzavření darovací smlouvy a potvrzení o poskytnutí daru (kvůli uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu) jsme vám k dispozici na uvedených telefonech a emailové adrese. Abychom vám mohli vystavit potvrzení o poskytnutí daru pro uplatnění nároku na odečet ze základu daně z příjmu, sdělte nám prosím svoji adresu.

Nadační fond Arnošta z Pardubic,
zapsán v nadačním rejstříku
u Městského soudu v Praze,
oddíl N, vložka č. 648

IČO: 279 23 070
Thákurova 3, 160 00 Praha 6
Telefon: 220 181 561
E-mail: info@fondap.cz,
Web: www.fondap.cz

○ cestě do Evropského parlamentu

Pan doc. JUDr. Pavel Svoboda, Ph.D., D.E.A., europoslanec a předseda právního výboru Evropského parlamentu, se jako člen správní rady Nadačního fondu Arnošta z Pardubic rozhodl podpořit studenty KTF UK tím, že sedmi z nich poskytl na jaře roku 2015 možnost seznámit se blíže s činností Evropského parlamentu přímo v Bruselu.

Pane docente, děkujeme Vám za tuto velkorysou nabídku. Můžete, prosím, shrnout, jaký význam má podle Vás pro studenty KTF UK bližší seznámení s činností Evropského parlamentu?

1. Unie je významný faktor, který formuje prostředí, v němž žijeme. Málo se ví, že EU je dílem křesťanských demokratů a u jejího zrodu stál francouzský katolický politik Robert Schumann, který bude nejspíš kanonizován. Mělo by být zajímavé zkoumat, jak toto dílo pokračuje a kolik křesťanské ideje v něm zůstalo.
2. V konzervativních kruzích bývá EU občas líčena jako dílo Anti-kristovo. Studenti by se měli seznámit s pravdou o tom, jaké pravomoci toto dobrovolné společenství 28 států ve skutečnosti má a kde se členské státy za Unii jen schovávají, když něco nezvládají samy. Ve světě práva je například časté, že se domácí „legislativní zmetky“ vydávají za „nařízení z Unie“.
3. Evropské unii se vyčítá, že Lisabonská smlouva nemá odkazy na židovsko-křesťanské základy a odvolává se jen na humanistickou tradici. Kritici ovšem opomenuli, že po Ústavě ČR nikdo z nich nikdy takovou věc nepožadoval. Zametme si tedy nejprve před vlastním prahem, než začneme Evropu mistrovat.

Co byste přál KTF UK do budoucích let?

Více seminaristů a podstatnější vzdělávání v liturgické hudbě. To je má srdeční záležitost.

Bruggy, pohled z věže radnice
(foto: Klára Nechvílová)

Bruggy, bazilika Svaté krve
(foto: Klára Nechvílová)

Brusel, hlavní jednací sál Evropského parlamentu (foto: Klára Nechvílová)

KOMENTÁŘ K VYOBRAZENÍ NA PŘEDNÍ STRANĚ OBÁLKY

František Tichý (1896–1961): Milosrdný Samaritán, 1949

Olej, plátno, 91,5 × 55,5 cm

Galerie výtvarného umění v Ostravě

Na konci 30. a v průběhu 40. let 20. století, kdy česká společnost prožívala politické a společenské zvraty, mnozí umělci obrátili svoji pozornost k duchovní, potažmo biblické, tematice. Patřil k nim také malíř a ilustrátor František Tichý, který se opakovaně věnoval motivu Milosrdného Samaritána. V prvních variacích na toto téma zobrazoval Samaritána v okamžiku, kdy objevuje oloupeného a zbitého člověka a projevuje mu bezprostřední pomoc tím, že mu dává napít ve vyprahlé poušti. Obraz Milosrdného Samaritána, který je reprodukován na obálce, vytvořil Tichý v roce 1949. Tato malba se od předchozích liší vertikálním pojetím kompozice, v níž Samaritán sedí na oslovi a přidržuje polomrtvého člověka. Divákovi se přitom vybavují Ježíšova slova: „Jdi a jednej také tak.“ Moderní umělci však často opouštěli tradiční ikonografická schémata, aby zdůraznili opomíjené aspekty jednotlivých biblických a legendárních příběhů. Často přitom odkazovali na díla minulosti, což je i případ Tichého. Ten při ztvárnění Milosrdného Samaritána vycházel z piety, námětu, který byl odvozen ze Snímání z kříže, respektive Oplakávání, a vztahoval se ke Kristově oběti na kříži. Smysl Milosrdného Samaritána se v tu chvíli posouvá směrem k akcentaci motivu nevinné oběti, kterou se stal přepadený člověk. Z toho důvodu bývá obraz interpretován také tak, že odráží umělcův těžký psychický stav poté, co byl v roce 1949 z politických důvodů zrušen jeho ateliér na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Tichý se totiž mohl vcítovat do postavy nevinné oběti, kterou se malíř, šikanovaný nastupujícím komunistickým režimem, právem cítil být.

Milan Pech

Od 1. 9. 2015 má pražský arcibiskupský seminář
nového rektora, ThLic. Jana Koráse.
(foto: Lucie Horníková – Člověk a víra)

